

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἄφιέρωμα στὴν «Ἐβδομάδα Ἱερατικῶν Κλήσεων». — Οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν ὡς φωστῆρες ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας. — Ε. Δ. Θ., Ἐλάχιστο ἀντί-δωρο καὶ συμπαράστασις. — Ἐγκύκλιος 2341 τῆς Ἱ. Συνόδου περὶ τῆς «Ἐβδομάδος». — Ἀρχιμ. Χρυσ. Κακοῦλίδη, Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ προοπτικὴ τοῦ νέου θεσμοῦ. — Ἐλένης Καριτά, Μιά ζωγραφιὰ τοῦ Παραδείσου. — Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, Διὰ ἐσένα παιδί μου ὅπου μέλλεις νὰ γένης παπᾶς. — Ἀρχιμ. Ἰω. Σακελλαρίου, Καθηγ. Ἀνωτέρας Ἐκκλ. Σχολῆς, Οἱ ἱεροσπουδαστῆς μπροστὰ στὴν Ἱερωσύνη. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν, Ὁ καθρέπτης τοῦ Ἱερέως. — Περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας. Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, Ἱερατικὲς κλήσεις (ψυχολογικὴ θεώρηση). — Ἀθανασίου Παρίου, Ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια. — Κωστή Μπασιτῆ, Εὐλαβικοὶ ἐφημέριοι στὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη. — Α. Μ. Σ., Ποιμαντικὴ Βιβλιοθήκη. — Ριζαρεῖτες μπροστὰ στὸ ναὸ τῆς Σχολῆς. — Πίνακας πηγῶν εἰκονογραφῆσεως.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΣΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ

«Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (Ἐβραίους 5, 4).

«Αὐτόμολος μὲν μηδεὶς εἰς τὸ ἱερατεύειν τῷ Θεῷ, περιμενέτω δὲ κλήσιν».

(Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

**ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ
ΕΤΑΧΘΗΣΑΝ
ΩΣ ΦΩΣΤΗΡΕΣ
ΕΠΙ ΤΟΥ
ΣΤΕΡΕΩΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

Ἐτέθης οὖν, Ἀδελφέ, ἐπὶ τῆς περιωπῆς τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας ἔχειροτονήθης Ἱερεὺς, προεβιβάσθης Ἐπίσκοπος ἄλλα δὲν ἐξήρθης εἰς ταύτην τὴν ὑπεροχὴν μόνον διὰ τὴν ὑψώθη, ὑψώθη διὰ τὴν φωτίξῃς, «Εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς» διὰ τὴν ἀπελαύνῃς τὸ ἐπιπολάζον σκότος τῆς κακίας, τοῦ ψεύδους, τῆς πλάνης, τῆς ἀγνωσίας, τῆς αἰρέσεως, τῆς ἀπιστίας. «Τοῦ χωρίζῃς ἀναμέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀναμέσον τῆς νυκτός» (Γενέσεως α' 14-18) διὰ τὴν οἰκονομῆς τοὺς καιροὺς, καὶ τὴν διακρίνῃς τὰς περιστάσεις διὰ τὴν ἐξουκρίνῃς καὶ τὴν ἐπισημειώνῃς τὰς προαιρέσεις καὶ τὰς διαθέσεις, καὶ κατ' αὐτὰ τὴν γίνεσαι σωτηρίας ὁδηγὸς εἰς τοὺς ἄλλους. «Εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτοὺς» (Γενέσεως α' 20).

Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις
(1716 - 1806)

★

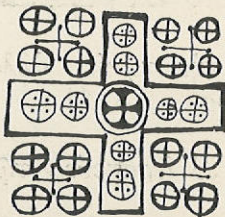
«Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθεισιν ὑπὲρ τῶν πρόβατων ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὐ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει» καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἐστὶ καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων».

(Ἰωάννου ι', 11-13)

★

«Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς οὐχὶ τοὺς λύκους ἀπελαύνει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ πρόβατα νενοσηκότα θεραπεύει μετ' ἐπιμελείας ἀπάσης. Ἐπεὶ, τί τὸ κέρδος, ὅταν τῶν μὲν θηρίων τὰ στόματα διαφεύγῃ τὰ ποίμνια, ὑπὸ δὲ τῆς ἀρρωστίας κατεσθῆται;»

Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος

**ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΑΝΤΙ - ΔΩΡΟ
ΚΑΙ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ**

Ἐπῆρξε ἀληθινὰ ἐπιτυχῆς ἢ ἔμπνευσις τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τὴν καθιερώσῃ μιὰ Ἑβδομάδα ἀφιερωμένη στὶς Ἱερατικὰς Κλήσεις καὶ στὸ Ἔργο τοῦ Ἱερέως.

Θεωροῦμε δὲ ἐδῦνχῃ συγκυρία πὸν ἡ Ἑβδομάς αὐτὴ ἀρχίζει τὴν Γ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, πὸν εἶναι ἡ Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ὁ Σταυρὸς, «φύλαξ πάσης τῆς Οἰκουμένης» καὶ «ὠραιότης τῆς Ἐκκλησίας» εἶναι συγχρόνως τῶν «πιστῶν τὸ στήριγμα» καὶ «τῶν ἱερέων τὸ καύχημα». Κάθε ἱερεὺς γνωρίζει πολὺ καλὰ, ὅτι ἀνταποκρινόμενος στὴ θεία κλήσι καὶ ἀναλαμβάνοντας τὴ θεία ἀποστολή του, δὲν εἶναι δυνατό νὰ καυχῆθῃ γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον γιὰ τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου μας (Γαλ. στ', 14). Σταυρὸς καὶ Ἀνάστασις, βίωσις τοῦ σταυρωσίμου καὶ ἀναστασίμου Πάσχα, συνταίριασμα ὁδνηγῶν καὶ χαρμοσύνων ποιμαντικῶν στιγμῶν, συνήχησις ἀπὸ πένθιμες καμπάνες Μ. Παρασκευῆς καὶ ἀπὸ εὐφρόσυνες κωδωνοκρουσίαις Ἀναστάσεως — ὅλα αὐτὰ σὲ διαδοχικὴ ἀλληλουχία καὶ σὲ ὀργανικὴ ἐνότητα συγκροτοῦν τὴ ζωὴ τοῦ ἱερέως.

Ὁ «Ἐφημέριος», ἀφιερώνοντας τὸ τεῦχος του αὐτὸ στὴν Ἑβδομάδα Ἱερατικῶν Κλήσεων, προσφέρει ἐλάχιστο ἀντίδωρο τιμῆς σ' ἐκείνους πὸν θὰ ἔλθουν ν' ἀγωνισθοῦν στὸ στάδιο τῆς ἱεροσύνης καὶ σ' αὐτούς, πὸν ἤδη ἀγωνίζονται ἡρωϊκὰ μέσα στὸ στάδιο αὐτό, προσφέροντας σ' ὅλους μὲ τὰ τίμια χέρια τους τὰ δῶρα τοῦ Ὀδοῦ.

Παράλληλα τὸ ἀφιέρωμα αὐτὸ τοῦ «Ἐφημερίου» μὲ τὸ προσφερόμενο ἀπ' τὴς στῆλες του ὄλικὸ εἶναι μιὰ ταπεινὴ συμπαράστασις στὸ ἔργο, πὸν ἔχουν ἀναλάβει ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ οἱ Ἱερεῖς Μητροπόλεις νὰ διαφωτίσουν τὸ Χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἀφυπνίσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἱερατικῶν κλήσεων καὶ προβολῆς τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱερέως στοὺς σημερινούς καιροὺς.

Ἡ ἐπιλογὴ καὶ ἐπιμέλεια τῆς ὕλης τοῦ τεύχους αὐτοῦ ἔγινε ἀπ' τὸν τακτικὸ συνεργάτη τοῦ περιοδικοῦ καὶ εἰδικὸ Λέκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀλέξανδρο Μ. Σταυροπούλο, ὁ ὁποῖος μόχθησε γιὰ τὴν φέρῃ ἐγκαίρως εἰς πέρας τὴν προσπάθειά του. Γι' αὐτὸ τοῦ δρῶνται εὐχαριστίαι.

Ἡ ὕλη τοῦ ἀφιερώματός μας ἄς θεωρηθῇ ὡς μιὰ κατάθεσις στὴν κοινὴ Τράπεζα ποιμαντικῶν ἰδεῶν καὶ σκέψεων τοῦ «Ἐφημερίου». Ὅπως εἶναι φυσικὸ, στὴν κίνησι τῆς Τράπεζας αὐτῆς ἀναμένονται καὶ ἄλλες πολλὲς καταθέσεις, καθὼς καὶ ἀντίστοιχες ἀναλήψεις. Ἐμεῖς, πὸν εἴμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἄς μοιάσουμε πρὸς τὸν οἰκοδεσπότη τῆς παραβολῆς, πὸν βγάζει ἀπ' τὸ θησαυροφυλάκιό του καινούρια πράγματα καὶ παλαιὰ (Ματθ. ιγ', 52).

Ε.Α.Θ.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2341
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΒΔΟΜΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος

**ΘΕΜΑ: «ΕΒΔΟΜΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗ-
ΣΕΩΝ»**

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος, κατὰ τὴν συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 8.12.1982,
μελετήσασα διὰ μακρῶν τὸ πάντοτε σοβαρὸν καὶ
ἐπίκαιρον θέμα τῆς ἀριθμητικῆς ἐπαρκειᾶς καὶ
ποιτικῆς ἐξυπνώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλή-
ρον, ὡς καὶ τὴν ἐπιυψωτέραν καὶ ἀποδοικω-
τέραν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του
ἐντὸς τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ἤχθη εἰς τὴν
ἀπόφασιν, ὅπως καθιερώσῃ «ΕΒΔΟΜΑΔΑ
ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ», καὶ ὡς τοιαύτην
ὥρισε τὴν Γ' Ἑβδομάδα τῶν Νησιεῶν, (Κυ-
ριακὴ τῆς Στανροπροσκυνήσεως), τῆς Ἁγίας
Τεσσαρακοστῆς ἐκάστου ἔτους.

Σκοπὸς τῆς «ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΙΕΡΑΤΙ-
ΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ» εἶναι: Ἡ ἀναζήτησις,
κλήσις καὶ ὑποδομήσις τῶν καταλλήλων προ-
σώπων διὰ τὸ ἱερατικὸν λειτουργήμα, ἡ καλ-
λιέργεια τῆς κλίσεως καὶ τοῦ πόθου πρὸς τὴν
Ἱερωσύνην, ἡ συνειδητοποίησις τοῦ ὑψηλοῦ
καὶ μοναδικοῦ λειτουργήματος τοῦ Ἱερέως ἐν-
τὸς τῆς κοινωνίας, ἡ ἀναζωπύρωσις τοῦ ἱερα-
τικοῦ χαρίσματος, ἡ δημιουργία ὀρθοδόξου ἱε-
ρατικοῦ ἠθους, ἡ καταπολέμησις τοῦ ἀντικλη-
ρικοῦ πνεύματος, ἡ καλλιέργεια τοῦ ἱεραποστο-
λικοῦ ζήλου καὶ τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης, ἡ
ἐμπέδωσις τοῦ ἀγωνιστικοῦ χριστιανικοῦ φρο-
νήματος καὶ τέλος, ἡ μεγάλη ἀνάγκη τοῦ συγ-
χρόνου ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν παρουσίαν καὶ τὴν
προσφορὰν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ προσφορὰ αὕτη
τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται καὶ ὑλοποιεῖται διὰ
τοῦ Ἱερέως, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ βασικὸν ὄργα-
νον τῆς ποιμαντικῆς καὶ ἀγιαστικῆς δράσεως
τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ὁ Ἐπίσκοπος ἀποτελεῖ τὸν
κατ' ἐξοχὴν φορέα τῆς Θείας Χάριτος, ὁ Ἱε-
ρεὺς καθίσταται ἀναγκαῖον μέσον, δι' οὗ ὁ πι-
στός προσλαμβάνει αὐτὴν τὴν ἀγιαστικὴν Θ.
Χάριν.

Ἡ «ΕΒΔΟΜΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗ-
ΣΕΩΝ» μὲ τὴν ἁγίαν ὁργάνωσίν της, ἐπὶ τὴν

αἰγίδα τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου (Ἱερατικὰ
Συνέδρια, ὁμιλίαι, σεμινάρια, ὑποτροφίαι ὑπο-
ψηφίων, ὑποδειγματικὴ τέλεσις Μυστηρίων,
συγκεντρώσεις Προσδυνεργῶν κ.λπ.) θὰ δώσῃ
τὴν δυνατὴν καὶ τὴν εὐκαιρίαν, καὶ εἰς τὸν
Ἱερὸν Κλῆρον καὶ εἰς τὸν Λαόν, νὰ κατανοή-
σουν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἱερέως ἀποτελεῖ διακο-
νία, προσφορὰν καὶ αὐτοθυσίαν, κατὰ τὸ παρά-
δειγμα τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος «ὄν ἦλθε διακο-
νηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι...» (Μάρκ. 10,45).
Συγχρόνως δὲ θὰ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ κατα-
πολεμηθῇ κάθε ἀντικληρικὴ ἀντίληψις, τὴν ὁ-
ποίαν σκοπίμως καὶ μεθοδικῶς καλλιεργοῦν
ἀντιχριστιανικὰ ρεύματα καὶ θεωρίαι, καὶ θὰ
ἐδραιωθῇ ἡ θέσις τοῦ Ἱερέως εἰς τὴν ἐνοσίαν
ὡς ποιμένος καὶ διδασκάλου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐδελπισεῖ, ὅτι ἡ «ΕΒΔΟ-
ΜΑΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ», καταλλή-
λως ὁργανομένη καὶ ἀξιοποιουμένη ἀπὸ τοὺς
Σεβ. Ἱεράρχας, θέλει ἀποβῆ πολλοπλῶς χη-
ρὸς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν Ἐφημεριακὸν
Κλῆρον καὶ τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν γενι-
κότερον.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
- † Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Φωκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Ἀρτις ΙΓΝΑΤΙΟΣ
- † Ὁ Ἀτικῆς ΔΩΡΟΘΕΟΣ
- † Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
- † Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
- † Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ
- † Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονί-
τισης ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ
- † Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμοπίας ΚΑΛ-
ΔΙΝΙΚΟΣ
- † Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας ΑΥ-
ΓΟΥΣΤΙΝΟΣ
- † Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ὁ Ἀρχιεραγματεὺς
Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ

Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ προοπτικὴ τοῦ νέου θεσμοῦ

Τοῦ Ἀρχιμ. π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ
Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ματος. Ἡ καθιέρωση τῆς Ἑβδομάδας αὐτῆς ἦταν ἀπαραίτητη, διότι ἡ ἀνανέωση τοῦ ἱερατικοῦ δυναμικοῦ καὶ ἡ ποιητικὴ ἐξύψωσή του ἀποτελοῦν γιὰ τὴν ἐποχὴ μας τὸ σπουδαιότερο πρόβλημα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅπως ἀναφέρει καὶ στὴ σχετικὴ, ἀριθ. 2377 / 30-12-82, Ἐγκύκλιό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, βασικὸς σκοπὸς τῆς «Ἑβδομάδος Ἱερατικῶν Κλήσεων» εἶναι:

1. Ἡ ἀναζήτηση, κλήση καὶ ὑποβοήθηση τῶν καταλλήλων προσώπων γιὰ τὸ ἱερατικὸ λειτουργήμα.
2. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἐσωτερικῆς κλίσεως καὶ τοῦ πῶθου πρὸς τὴν Ἱερωσύνη.
3. Ἡ συνειδητοποίηση τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μοναδικοῦ λειτουργήματος τοῦ Ἱερέα.
4. Ἡ ἀναζωπύρωση τοῦ Ἱερατικοῦ χαρίσματος.
5. Ἡ δημιουργία ὀρθοδόξου ἱερατικοῦ ἤθους.
6. Ἡ καταπολέμηση τοῦ ἀντικληρικοῦ πνεύματος.
7. Ἡ καλλιέργεια ἱεραποστολικοῦ ζήλου καὶ ποιμαντικῆς εὐθύνης.
8. Ἡ ἐμπέδωση τοῦ ἀγωνιστικοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος.
9. Ἡ διαφώτιση τοῦ λαοῦ γιὰ τὶς εὐθύνες τοῦ ἕναντι τοῦ προβλήματος.
10. Τέλος, νὰ τονισθεῖ ἡ μεγάλη ἀνάγκη τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν παρουσία καὶ τὴν προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ προσφορὰ αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται καὶ ὑλοποιεῖται κυρίως μὲ τὸν Ἱερέα-Ἐφημέριο, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κύριο καὶ βασικὸ ὄργανο τῆς ποιμαντικῆς καὶ ἀγιαστικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ὁ Ἐπίσκοπος ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ καὶ τὴν δεξαμενὴ τῆς Θείας Χάριτος, ὁ Ἱερέας εἶναι ἡ βρῦση ἀπὸ τὴν ὁποία παίρνει Αὐτὴν ὁ πιστός!...

Ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ πνευματικὰ θέματα τῆς ἐποχῆς μας, ἔτσι καὶ ἡ Ἱερωσύνη περνάει μιὰ δύσκολη κρίση. Ὅλοι διαπιστώνουμε ὅτι, παρὰ τὴν λειτουργία ἱκανοῦ ἀριθμοῦ καὶ μεγάλης ποικιλίας Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, καὶ παρὰ τὴν ἱκανοποιητικὴ ἐπίλυση τοῦ οικονομικοῦ προβλήματος, ἐν τούτοις, οἱ Ἱερατικὲς Κλήσεις μειώνονται, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων λιγοστεύει, ἡ προσέλευση ἐργατῶν στὸν ἀμπελῶνα μειώνεται, ἐνῶ, παράλληλα, οἱ ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου πολλαπλασιάζονται, τὰ στάχυα ὀριμάζουν καὶ ὁ θερισμὸς γίνεται πολὺς... Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τελευταία (8-12-1982), μιὰ σπουδαία ἀπόφαση: τὴν καθιέρωση «Ἑβδομάδος Ἱερατικῶν Κλήσεων». Ὡς τέτοια ἑβδομάδα ὥρισε τὴν Γ' ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν τῆς Μεγάλῆς Τεσσαρακοστῆς (Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως), καὶ ὡς σκοπὸ αὐτῆς τὴν πλήρη ἀνάπτυξη καὶ ἀξιοποίηση τῆς ἐξωτερικῆς κλίσεως τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς «ἀλίεις ἀνθρώπων» τῆς ἐποχῆς μας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς κλίσεως κάθε χαρισματοῦχου στὸ μεγάλο καὶ μοναδικὸ λειτουργήμα τῆς Ἱερωσύνης. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ πρέπει νὰ γίνῃ θεσμὸς, καὶ μάλιστα θεσμὸς οὐσιαστικὸς, ζωντανὸς καὶ δημιουργικὸς. Βεβαίως, ὁ θεσμὸς αὐτὸς ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει πάντοτε μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ ἐπίσημη ὀνοματοδοσία καὶ καθιέρωσή του δίνει τὴν εὐκαιρία μιᾶς βαθύτερης κατανοήσεως καὶ συνειδητοποιήσεως τοῦ ὅλου θε-

Ἡ «Ἑβδομάδα Ἱερατικῶν Κλήσεων», ὄργανο-μένη καὶ βασισμένη πάνω σ' ἕνα οὐσιαστικὸ καὶ ρεαλιστικὸ πρόγραμμα (Ἱερατικὰ συνέδρια, ἐπιμορφωτικὰ Σεμινάρια, ὑποτροφίες ὑποψηφίων, ἠθικὲς ἀμοιβές, ὑποδειγματικὴ τέλεση Μυστηρίων-ἀκολουθιῶν, σύζυγοι Πρεσβύτερες κλπ.), θὰ δώσει τὴ δυνατότητα καὶ στὸν Ἱερό Κληρὸ καὶ στὸ Λαὸ νὰ κατανοήσουν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἱερέα ἀποτελεῖ διακονία, προσφορὰ καὶ αὐτοθυσία, κατὰ τὸ παράδειγμα καὶ τὸ παράγγελ-

μα τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος «οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι...» (Μάρκου 10,45). Συγχρόνως θὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νὰ καταπολεμηθεῖ κάθε ἀντικληρικὴ προκατάληψη, τὴν ὁποία σκόπιμα καὶ μεθοδικὰ καλλιεργοῦν ἀντιχριστιανικὰ ρεύματα καὶ μηδενιστικὲς θεωρίες.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ νέος θεσμὸς θὰ πετύχει καὶ θὰ ἐπιφέρει θετικὰ ἀποτελέσματα. Διότι στόχος του δὲν εἶναι τὰ ἐξωτερικὰ, κοσμικὰ καὶ τυπικὰ, προσόντα, τὰ «περὶ τὸν ἄνθρωπον», ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά του. «Εἰ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα. Καὶ εἰ ἡ ρίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι...» (Ρωμαίους 11, 16). Ὁ θεσμὸς πρέπει νὰ πετύχει διότι οὔτε ὑλικὲς δυνάμεις ἀπαιτεῖ, οὔτε οἰκονομικὰ μέσα χρειάζεται, οὔτε κοσμικὴ ὀργάνωση προϋποθέτει. Ὁ θεσμὸς πρέπει νὰ πετύχει, διότι στηρίζεται στὸ ἀπόλυτο ὄπλο, πὺλ διαθέτει μόνο ἡ Ἐκκλησία: στὴν ἱεραποστολικὴ πίστη καὶ συνείδη-

ση. Ὁ θεσμὸς θὰ πετύχει διότι, ὡς ἐμβλημα τοῦ ἔχει τὴν τακτικὴ καὶ τὴν μέθοδο τοῦ Παύλου: «Νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἓνα ἕκαστον...» (Πράξεις 20,21). Ἄν ὁ Παῦλος κάθε μέρα ἀγρυπνοῦσε, μὲ δάκρυα καὶ παρακλήσεις, νὰ νουθετεῖ καὶ νὰ διδάσκει κάθε πιστόν, πόσο μᾶλλον χρειάζεται νὰ γίνεταί τὸ ἴδιο γιὰ κάθε ὑποψήφιο Κληρικόν...

Ἄλλὰ τὸ ἴδιο μέτρο ὑπομονητικῆς ἐργασίας μᾶς δίνει ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκη καὶ ὁ Προφῆτης Ἰερειάς (6,9), ὁ ὁποῖος, μὲ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, μπαίνει μέσα στὸ ἀμπέλι τῆς κοινωνίας καὶ σὺν ἀμπελουργὸς σκύβει σὲ κάθε κλῆμα χωριστὰ καὶ ψάχνει μὲ ὑπομονὴ μέσα στὰ φυλλώματά του γιὰ νὰ βρεῖ κάποια κρυμμένη ρόγα, ὄχι τσαμπί, κάποιον ζηλωτὴ, πιστὸ καὶ εὐσεβῆ ὑποψήφιο Κληρικόν, πὺλ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἔχει κρύψει μέσα στὸ ἀμπέλι τῆς κοινωνίας...

ΜΙΑ ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

(Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος)

Αὐτὴ τὴν πρώτη σου ἐνορία, μοῦ εἶπε ὁ Ἐπίσκοπος, σοῦ τὴν ἐμπιστεύομαι μ' ἓνα ἰδιαίτερο τρόπο. Θέλω νὰ νοιώσης νὰ σπαρταρᾷ ὀλοζώντανη στὴν καρδιά σου. Θέλω, Φίλιππε, νὰ μοῦ τὴ φτιάξεις μιὰ ζωγραφιὰ τοῦ παραδείσου.

Καὶ καθὼς ἔσκυπα γιὰ ν' ἀσπαστῶ τὴ δεξιὰ του, ἀρρωτήθηκα: τί ἄλλο εὐκολώτερο θὰ μπορούσε νὰ μοῦ εἶχε ζητήσει;

Ὁ παράδεισος, ἐκεῖνες τὲς μέρες, βρισκόταν, ὀλοζώντανος, μέσα μου. Δὲν εἶχα, λοιπόν, παρὰ ν' ἀνοίξω τὴν καρδιά μου καί, σπάταλα, νὰ τὸν σκορπίσω γύρω μου.

Ὁ Ἐπίσκοπος ὅμως δὲν μ' ἄφησε νὰ τοῦ φιλήσω τὸ χέρι. Μὲ τραβήξε στὴν ἀγκαλιά του, μὲ φίλησε ζεστά.

— Δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκολο, αὐτὸ πὺλ σοῦ ζητῶ, παιδί μου — ψιθύρισε. Πάρε τὴν ἀπόφαση ἀπὸ τώρα: εἶναι πολὺ δύσκολο.

Ἦταν ὁ ἴδιος μετρίου ἀναστήματος κι' ἐγώ, τὸ λιγώτερο, ἓνα κεφάλι ψηλότερός του... Τὰ ζωηρὰ μαῦρα του μάτια μ' ἔβλεπαν ἐπίμονα κι' ὄχι μόνο μ' ἔβλεπαν ἀλλὰ καὶ διάβαζαν αὐτολεξεὶ τί ἀκριβῶς σκεπτόμουν.

— Νὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλή, μοῦ εἶπε. Γιὰ νὰ τὴ φτιάξεις πὺλ σίγουρα, τὴ ζωγραφιὰ τοῦ παραδείσου, πάψε νὰ πετᾷς στὰ ὕψη, κατέβα στὴ γῆ, πάρε πηλὸ στὰ χέρια σου, καὶ φτιάξε τὴν. Ἔτσι δὲν ἔκανε κι' ὁ Θεός; Πῆρε πηλὸ καὶ μᾶς ἐφτιαξε τὴν πρώτη ἐκείνη ζωγραφιὰ. Κι' ὕστερα, μὲ τραχύ, σκληρὸ ξύλο, μᾶς ξανάφτιαξε, τὴ δεύτερη κι' ὁμορφότερη ζωγραφία...

Καταλάβαινα τί ἤθελε νὰ πῆ, γιὰ τὸν ξέρω πολὺ χρόνια. Ἦθελε νὰ πῆ: μὴν ἔχῃς ψευδαισθήσεις γιὰ τοὺς ἄνθρώπους. Καί, προπαντός, μὴν ἔχῃς ψευδαισθήσεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Ὅλοι μαζί, ὄχι μόνο θὰ τὸ τσαλακώσετε, τ' ἀμόλυντο, καινούργιο σου ράσο ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται ν' ἀλληλοκαρφωθῆτε στὸ ἴδιο τὸ ξύλο πὺλ κάρφωσαν τὸν Κύριό μας. Μὴν ἔχῃς ψευδαισθήσεις, Φίλιππε.

— Παρ' ὄλα αὐτὰ, εἶπε δυνατὰ ὁ Ἐπίσκοπος, σὰ ν' ἀποτελείωνε τὲς δικές μου σκέψεις, παρ' ὄλα αὐτὰ, θέλω νὰ μοῦ τὴ φτιάξεις τὴ ζωγραφιὰ πὺλ σοῦ ζητῶ. Μὲ κάθε τρόπο, νὰ μοῦ τὴ φτιάξεις.

Κι' ἦταν τόσο πλατιά τὰ φτερά μου ἐκείνη τὴν ἡμέρα, πὺλ κι' ὁ πηλὸς καὶ τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ, μοῦ φαίνονταν κι' αὐτὰ φτιαγμένα ἀπ' τὴν ἴδια πεμπουσία τῆς πὺλ ὑπερκόσμιας κι' ἐξαυλωμένης ἀγάπης. Κι' ἂν βουλιάξουν τὰ πόδια μου μέσα στὸν πηλόν, θὰ εἶναι ἀπὸ ἀγάπη. Κι' ἂν ἀνοίξω τὰ δύο μου χέρια πάνω στὸ σκληρὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ, θὰ εἶναι πάλι ἀπὸ ἀγάπη.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τίποτα δὲν θὰ μπορούσε νὰ ταραξῆ τὴν εὐδαιμονία μου. Οὔτε κἂν μ' ἀνησύχησε τὸ γεμάτο τρυφερὴ ἀγωνία τελευταῖο βλέμμα πὺλ μοῦρριξε ὁ Ἐπίσκοπος, καθὼς ἔβγαινα ἀπ' τὸ γραφεῖο του.

Τί εἶχα νὰ φοβηθῶ; Ἦμουν νέος. Εἶχα ὄλο τὸ ζῆλο νὰ δουλέψω, νὰ πεθάνω, μακάρι, πάνω στὴ δουλειὰ γιὰ κείνους πὺλ ἔλεγα ἀδελφούς μου καὶ πὺλ, σύντομα, θὰ γίνονταν, μὲ κάποιο μυστικὸ τρόπο, παιδιὰ μου.

Ἐλένη Καριτὰ

Κοσμά

του

Αιτωλου (+ 1779)

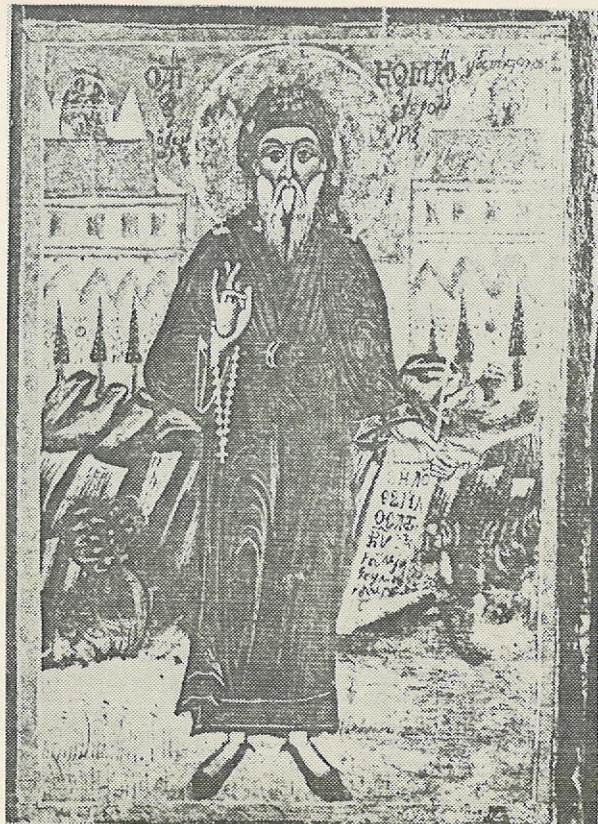
ΔΙΑ ΕΞΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΟΠΟΥ ΜΕΛΛΕΙΣ ΝΑ ΓΕΝΗΣ ΠΑΠΑΣ*

Πρέπει πρώτον να είσαι καθαρός ὡς τὸν ἄγγελον, νὰ μάθης γράμματα ἑλληνικὰ νὰ ἐξεύρῃς νὰ ἐξηγᾷς τὸ Ἐὐαγγέλιον καὶ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ νὰ γίνεσαι δεκαοκτὼ χρονῶν ἀναγνώστης εἴκοσι ὑποδιάκονος, εικοσιπέντε διάκονος. Καὶ ὅταν γένῃς τριάντα χρονῶν, ἀνίσως καὶ σὲ παρακαλέσουν οἱ κοσμικοὶ καὶ ὁ δεσπότης, τότε νὰ γένῃς παπᾶς χωρὶς νὰ δώσης ἕνα παρῶ.

Καὶ νὰ ἔχῃς ἕνα κελλίον κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ φυλάγῃς, καθὼς ὁ μπακάλης φυλάει τὸ ἀγοστήγιον του, ὅ,τι ὥρα σὲ ζητήσουν οἱ κοσμικοὶ νὰ σὲ εὐρίσκουν. Ὁ πιστικὸς περιτριγυρίζει τὰ πρόβατά του, ὁμοίως καὶ ἐσὺ ὁ παπᾶς ἔχεις χρέος νὰ περιτριγυρίζεις τὰ σπίτια τῶν χριστιανῶν ἡμέρα καὶ νύκτα, ὄχι νὰ τρώγῃς καὶ νὰ πίνῃς καὶ νὰ παίρνῃς τὰ πράγματά τους, ἀλλὰ νὰ στοχάζεσαι ποῖος ἄνδρας εἶναι μαλωμένος μετὰ τὴν γυναῖκα του, ποῖος πατέρας μετὰ τὸ παιδί του, ποῖος ἀδελφὸς μετὰ τὸν ἀδελφόν του, ποῖος γείτονας μετὰ τὸν γείτονα νὰ τοὺς βάνῃς εἰς ἐγάπην, αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος τοῦ παπᾶ, καὶ νὰ βάνῃς τὴν ζωὴν σου καὶ τὸ κεφάλι σου διὰ τοὺς χριστιανούς.

Καὶ ὅταν λειτουργᾷς καὶ τελειώνῃς τὸ Ἐὐαγγέλιον νὰ τὸ κλείς καὶ νὰ τὸ βάνῃς εἰς τὴν ἀγκαλιά σου νὰ τὸ ἐξηγᾷς εἰς τοὺς χριστιανούς τὴν παραγγέλλει ὁ Χριστὸς νὰ κάνουν καὶ νὰ στοχασθῆς πὸς οἱ φοῶντες ὅπου εἶναι εἰς τὸ ἐπιτραχήλι καὶ ἔχεις εἰς τὸν λαιμόν σου κρεμασμένο, δὲν εἶναι φοῶντες, ἀλλὰ εἶναι οἱ ψυχῆς τῶν χριστιανῶν καὶ μία ψυχὴ νὰ χαθῆ ἀπὸ αὐτὸς ἔχει ὁ Θεὸς νὰ τὴν ζητήσῃ ἀπὸ τὸν λαιμόν σου ἐν ἡμέρα Κρίσεως.

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Διδαχὴ Ε', παρὰ Ἰωάννου Β. Μενοῦνου, Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ Διδαχῆς. Φιλολογικὴ μελέτη — Κείμενα, Ἀθήνα, «Τῆνος», 1979, σ. 279-281.

Καὶ νὰ στοχάζεσαι τὸ φελόνι ὅπου φορεῖς καὶ δὲν ἔχει μανίκες τί φανερώνει; Φανερώνει πὸς ὁ παπᾶς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ χέρια νὰ ἀνακατώνεται εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ πάντοτε τὸν νοῦν του εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ὅταν μαζώνῃς τὸ φελόνι σου καὶ γίνετα ὡς ἄν δύο πτέρυγας, τί φανερώνει; Φανερώνει πὸς, ἀνίσως καὶ κάνεις καλὰ ὡς ἄν ἄγγελος, ἔχεις νὰ ἀπετάξῃς νὰ πηγαίνῃς εἰς τὸν Παράδεισον.

Καὶ καθὼς πλένεις τὸ ὑποκάμισόν σου καὶ τοῦ βγάνεις τὴν λέραν καὶ ὕστερα τὸ φορεῖς, ὁμοίως καὶ ὅταν θέλῃς νὰ λειτουργήσῃς, ἂν δὲν κλαύσῃς πρῶτον νὰ πλύνῃς καὶ νὰ καθαρίσῃς τὴν ψυχὴν σου μετὰ τὰ δάκρυα, νὰ μὴν ἀποτολιμῆς νὰ κοινωνήσῃς τὰ Ἀχραντα Μυστήρια. Ἄν τὸ κάνῃς αὐτὸ, ἀληθινῶς εἶσαι ἄνωτερος ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος μήτε τὰ ποδάρια νὰ σκύψω νὰ σοῦ φιλήσω. Εἶδὲ πάλιν καὶ εἶσαι ἀνάξιος, ἀγράμματος, ἀπαιδευτος, μεμολυσμένος μετὰ ἁμαρτίες ὡς ἔμένα καὶ πηγαίνεις καὶ δώνεις γρόσια καὶ φλωριά καὶ βάνεις μεσίτας καὶ ἀγοράζεις τὸ πετραχήλι, δὲν ἀγοράζεις τὸ πετραχήλι, παπᾶ μου, ἀλλὰ τὴν Κόλασιν καὶ καίεσαι πάντοτε.

Καὶ ὅταν πιάῃς ὁ παπᾶς καὶ λέγῃ τὸ Ἐὐαγγέλιον καὶ λέγῃ τόσα ψεύματα καὶ τόσες βλαφημίες, ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον τὸν παπᾶ, καλύτερα ἦτο νὰ στέκῃ ἀπὸ μακριὰ νὰ κλαῖ διὰ τὴν ἁμαρτίαν του, διὰ νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῆ ὁ Θεὸς νὰ τὸν βάλῃ χωρὶς ἐπιτραχήλι εἰς τὸν Παράδεισον, παρὰ νὰ τὸν βάλῃ μετὰ τὸ πετραχήλι εἰς τὴν Κόλασιν νὰ καίεται πάντοτε.

ΟΙ ΙΕΡΟΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΙΕΡΩΣΥΝΗ

(Στοιχεῖα ἀπὸ μιὰ ἔρευνα)

Τοῦ Ἀρχιμ. π. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ**
Καθηγητοῦ στὴν Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν.

Τὸ ἄρθρο τοῦ π. Ἰωάννου Σακελλαρίου ποὺ δημοσιεύεται εὐθὺς ἀμέσως ἀποτελεῖ ἐλάχιστη πτυχή μιᾶς ἔρευνας ποὺ ὁ ἴδιος ἔκανε στὴν Ἑλλάδα καὶ ποὺ εἶναι πολὺ εὐρύτερη στὴν ἐμπνευση καὶ στὴν ἐκτέλεσή της. Τὰ στοιχεῖα ποὺ δίδονται ἐδῶ προσέρχονται ἀπὸ τὸ Γ' μέρος (σ. 239-294) τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς ποὺ ὑποστήριξε μὲ ἐπιτυχία τὸ καλοκαίρι τοῦ 1981 στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου (Γαλλία). Ὁ ἴδιος περιγράφει στὸ ἄρθρο τὶς ἀφειρήσεις καὶ τοὺς στόχους αὐτῆς τῆς ἔρευνας κοινὰ στοὺς Ἕλληνες ἱεροσπουδαστές. Στὴν Ἑλλάδα, ποὺ δὲν ἀφθονοῦν ἰδιαίτερα «ἔρευνες πεδίου» στὸ χῶρο τῆς ποιμαντικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἦταν εὐχὴς ἔργον ἢ δημοσίευση σὲ ἰδιαίτερο τόμο τῆς ἔρευνας αὐτῆς.

Στὸ Β' μέρος τῆς διατριβῆς του (σ. 157-238), ὁ π. Ἰωάννης ἐξετάζει ἀπὸ ἄποψη ἱστορικὴ, θεσμικὴ καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἀναλυτικῶν καὶ ὠρολογίων προγραμμάτων τὴν ὅλη κατάστασι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως στὴν Ἑλλάδα κἀνοντας πρὸς τὸ τέλος καὶ ὀρισμένες ἐκτιμήσεις ὡς πρὸς τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου.

Τὸ Α' μέρος (σ. 15-156) κάνει μιὰ ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα καὶ παρουσιάζει τὴν ἰδεώδη εἰκόνα τοῦ ἱερέως σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξη Παράδοσι. Ἀφοῦ περιγράφει τὴν Ἱερωσύνη ὡς μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν τοποθετῆσει στὴν διακονία τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐξετάζει τὴν προσωπικότητα τοῦ ἱερέως ὡς ὑπηρετοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ γίνεται μὲ δαφνιλὴ παράθεσι τῶν πηγῶν καὶ συνθετικὴ ἰκανότητα. Θὰ συνιστούσαμε στὸν συντάκτη τῆς διατριβῆς αὐτῆς νὰ μὴ καθυστερήσει νὰ προσφέρει στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ εὐσυννοπη μονογραφία ἐκμεταλλεῦμενος τὸ πλούσιον καὶ χρησιμότατον ὕλικόν τοῦ πρώτου αὐτοῦ μέρους.

Ἡ ἀνάγνωσι τῆς πολυγραφημένης διατριβῆς διευκολύνεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν βοηθητικῶν πινάκων σὲ παράρτημα. Ἡ βιβλιογραφία (σ. 313-330) δείχνει τὸ μέτρο τῆς πληροφορήσεως καὶ ἐνημερώσεως τοῦ συγγραφέως.

A. M. Σ.

Στις ἀρχές τοῦ 1980 εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ ἔλθουμε σὲ προσωπικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς σπουδαστὰς ἀρχαιῶν ἱερατικῶν σχολῶν μέσης ἐκπαιδεύσεως στὰ πλαίσια μιᾶς ἔρευνας γύρω ἀπὸ τὴ ζωή, τὶς σκέψεις καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά τους.

Ἐπικοινωνήσαμε μὲ 350 περίπου σπουδαστὰς (ἐπὶ συνόλου περίπου 1500), ἡλικίας 16 - 19 ἐτῶν καὶ τοὺς δώσαμε ἓνα ἐρωτηματολόγιον μὲ ἐρωτήσεις ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσουν ἐντελῶς προσωπικά. Γιὰ νὰ ἐξασφαλισθεῖ κάποιον ὑψηλὸν ποσοστὸν εὐλικρινείας τὸ ἐρωτηματολόγιον δὲν ζητοῦσε κανένα στοιχεῖον ταυτότητας τῶν ἱεροσπουδαστῶν. Ἔτσι ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὶς ἀπαντήσεις ποὺ πήραμε σὲ ἐρωτήματα αὐστηρῶς προσωπικά, οἱ ἱεροσπου-

δαστὰς εἶχαν συνείδησι αὐτῆς τῆς εὐκαιρίας ἐνὸς ἐλεύθερου τρόπου ἐκφράσεως καὶ τὴν ἐκμεταλλεύτηκαν.

Ἐνὰ ἀπὸ τὰ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ Ἐκκλησία τόσο ἡ Ὀρθόδοξι ὅσο καὶ οἱ ἄλλες ὁμολογίες εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν ἱερατικῶν κλήσεων. Θεωρήσαμε καλὸ νὰ ἐρευγήσουμε τὶς ἀπόψεις τῶν νέων αὐτῶν ποὺ κατὰ τεκμήριον προορίζονται γιὰ ἱερεῖς, ἐφ' ὅσον καταρτίζονται γιὰ τοῦτο εἰδικὰ τὸ σκοπὸν στὰ ἱερατικὰ σχολεῖα.

Μιὰ ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις ποὺ θέσαμε στὸ θέμα αὐτὸ ἦταν: «Ποιές ἀπαντήσεις εἶχες ἀπὸ ἔνα σύγχρονον ἱερέα;» Ζητήθηκε οἱ ἀπαντήσεις νὰ ἀπηχοῦν τὶς προσωπικὰς τοὺς ἀπόψεις καὶ ἰδοῦ

«Και ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέγοντος· τίνα ἀποστείλω καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; καὶ εἶπα· ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ἀπόστειλόν με». (Ἡσαΐου σί' 8).

ποιές ἀπαντήσεις συγκεντρώθηκαν (οἱ ἀριθμοὶ μέσθ στῆν παρένθεση δείχνουν πόσοι σπουδαστές εἶχαν τὴν ἴδια ἀποψή):

- Νὰ εἶναι ὑπόδειγμα γιὰ ὅλους (87)
- Νὰ μετέχει στῆ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων (74)
- Νὰ θρῖσκειται κοντὰ στοὺς νέους (62)
- Νὰ ἔχει «ποιμαντικὰ χαρίσματα» (52)
- Νὰ εἶναι μορφωμένος (50)
- Νὰ ἔχει τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης (47)
- Νὰ εἶναι ἀνθρωπος ἀγάπης (45)
- Νὰ εἶναι ἠθικὸς (40)
- Νὰ εἶναι πιστὸς στῆν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας (33)
- Νὰ εἶναι πιστὸς στὸ καθῆκον του (31)
- Νὰ εἶναι «ὁ καλὸς ποιμὴν» τοῦ Εὐαγγελίου (24)
- Νὰ εἶναι τίμιος (20)
- Νὰ μὴ εἶναι φιλοχρήματος (20)

Διαβάζοντας κανεὶς αὐτὸ τὸν κατάλογο τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ἱεροσπουδαστῶν μας ἀπὸ ἓνα σύγχρονο ἱε-

ρέα, νομίζει πὼς διαβάζει τὰ κεφάλαια κάποιου συστήματος ποιμαντικῆς τὰ σχετικὰ μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ ποιμένα. Ὅσο κι ἂν εἶναι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ σχολείου τους κι ὅσο ἂν ἐπιτηδευτήκαν γὰρ παρουσιάσουν στὸ ἐρωτηματολόγιο κάτι ἄμορφο, οἱ ἀπόψεις τους αὐτὲς δίνουν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀντιμετωπίζουν σοβαρὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἱερατικῆς κλήσεώς τους.

Οἱ ἰδέες τους αὐτὲς εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνθαρρυντικὲς διότι ἔχουμε μιὰ ἀνανέωση τοῦ κλήρου, —ἔστω καὶ μὲ ἀργὸ ρυθμὸ— μὲ νέους πού, τοῦλάχιστον θεωρητικὰ, εἶναι προετοιμασμένοι γιὰ μιὰ σωστὴ ἱερωσύνη, ἀφ' ἑτέρου ἀποθαρρυντικὲς γιὰ τοὺς ἴδιους διότι οἱ αὐξημένες ἀπαιτήσεις πού ἔχουν ἀπὸ τὸ σύγχρονο κληρικὸ γίνονται ταυτόχρονα ἐμπόδιο στῆν περαιτέρω ἐξέλιξή τους ὅταν κάνουν τὴν αὐτοκριτικὴ τους προκαμένου πιά γὰρ δοῦν τὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτὸ σὰν κληρικὸ.

Τοῦτο φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τίς ἀπαντήσεις πού ἔδωσαν 328 σπουδαστές στὸ ἐρώτημα: «Ἐ σ ὀ θ ἄ γ ἱ ν ε ἱ ε κ λ η ρ ἱ κ ὅ ε ς:». Ἀπάντησαν θετικά, ὅσο αὐτὸ εἶναι δυνατὸ σὲ ἓνα νέο ἀκόμη στῆν ἡλικία τῶν 16 - 19 ἐτῶν, οἱ 162, δηλ. ἓνα ποσοστὸ 49% τῶν ἐρωτηθέντων. Οἱ 97, δηλ. τὸ 29% εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ μὴ προχωρήσουν στῆ χειροτονία, ἐνῶ ἄλλοι 69 εἶναι διστακτικοὶ γὰρ πάρουν ἀκόμη μιὰ καταφατικὴ ἢ ἀρνητικὴ ἀπόφαση.

Γιὰ λόγους ἐνημερώσεως, ἀναφέρουμε ὅτι ἀπὸ τοὺς 162 πού προχωροῦν σταθερὰ πρὸς τὴν ἱερωσύνη οἱ 110 εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ γίνουν ἕγγαμοι, 31 προτιμοῦν τὸ μοναχικὸ βίον, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι 21 προβληματίζονται ἀκόμη στὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ γάμου ἢ τῆς ἀγαμίας.

Εἶναι ἀξιπρόσεκτες οἱ αἰτιολογίες πού δόθηκαν ἀπὸ αὐτοὺς πού εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ μὴ γίνουν κληρικοί, στὸ ἐρώτημα: «Γ : α τ ἱ δ ἔ ν θ ἔ λ ε ἱ ε ν ἄ γ ἱ ν ε ἱ ε κ λ η ρ ἱ κ ὅ ε ς:»:

- Κατάλαθα ὅτι ἔχω κάποια διαφορετικὴ κλήση (36)
- Δὲν θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου ἄξιο γιὰ τὴν ἱερωσύνη (11)
- Τὸ ἔργο τοῦ ποιμένος εἶναι πολὺ δύσκολο (10)
- Ἄλλαξα κλίση, θὰ ἤθελα κάτι ἄλλο (7)
- Θὰ ξανακεφτόμουν ἂν δὲν ἦταν τὰ ράσα καὶ ἡ γενειάδα (8)
- Ἔχω ἀδυναμίες πού θὰ ἐμποδίζουν τὴν ἱερωσύνη μου (8)
- Δὲν ἀντέχω στῆν καταφρόνηση τοῦ κόσμου ἀπέναντι: στὸν ἱερέα (4)
- Τὸ ἐκκλησιαστικὸ περιβάλλον δὲν μὲ εὐχαριστεῖ (4)
- Θὰ ἤθελα νὰ ζήσω ἐλεύθερος (3)

Σχολιάζοντας τίς θέσεις ἢ μάλλον τίς ἀντιθέσεις αὐτῶν τῶν ἱεροσπουδαστῶν ἀπέναντι στῆν ἱερατικὴ τους κλήση, θὰ παρατηρούσαμε ὅτι, γιὰ τὴν ἡλικία τους, χαρακτηρισίζονται ἀπὸ σοβαρότητα καὶ ὑπευθυνότητα. Ἡ αὐτοκριτικὴ τους φθάνει: στὸ σημεῖο νὰ ἀπορρίπτουν τὸν ἑαυτὸ τους ἀπὸ κάτι πού παληότερα ἀγάπησαν καὶ ἀκολούθησαν, ποιὸς ξέρει μὲ πόσο ἐνθουσιασμὸ καὶ πόσα ὄνειρα...

Δέν είχαμε τή δυνατότητα ἐνός ἐκτενέστερου, ζωντανοῦ πιά, προσωπικοῦ διαλόγου γιά δοῦμε ποιὰ εἶναι τὰ αἰτία αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς στήν κλήση τους. Ἀναμφισβήτητα θά ἀνάγονται, πέραν ἄλλων προσωπικῶν γεγονότων, καί στίς ἀπαντήσεις πού δόθηκαν στό γενικότερο ἐρώτημα: «Γιὰ τί δέν προσέρχονται πολλοί νέοι γιά γίνουιν κληρικοί» καί πού εἶπαν:

- Ἐμποδίζουν τὸ ράσο καί τὰ γένηια (181)
- Φταίει ἡ ἐκκοσμίκευση πού παρατηρεῖται στήν ἐποχή μας (116)
- Θεωροῦν τήν ἱερωσύνη κάτι κατώτερο σάν καριέρα σέ σύγκριση μέ ἄλλα ἐπαγγέλματα (112)
- Τὰ ἐκκλησιαστικά σκάνδαλα ἀπομακρύνουν τοὺς νέους (109)
- Ἡ ἱερωσύνη εἶναι μιὰ δύσκολη ὑπέθεση (103)
- Δέν θέλουν γιά στερεθοῦν τήν ἐλευθερία τους (98)
- Τοὺς ἀπωθεῖ ὁ «δεσποτισμός» τῶν ἐπισκόπων (24)
- Δέν συναντοῦν πνεῦμα ἀγάπης μέσα στήν Ἐκκλησία (21)
- Ἡ ἀνηθικότης τῆς ἐποχῆς μας (21)
- Μοντέρνες ἰδέες πού ἔρχονται ἀντιμέτωπες μέ τήν ἱερωσύνη (21)

Ἄν θά ἐξετάζαμε τίς γνώμες τῶν ἱεροσπουδαστῶν γιά τίς αἰτίες μὴ προσελεύσεως νέων στήν ἱερωσύνη θά διακρίναμε δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

Πρῶτο, μιὰ ὀρμητικότητα στήν κρίση τους καί δεύτερο, ὀπισθόηποτε κάποιον ἐντυπωσιασμό ἀπὸ ὀρισμένα γεγονότα.

Τοὺς λόγους πού οἱ νέοι προβάλλουν σάν ἐμπόδια γιά τήν ἱερωσύνη θά μπορούσαμε γιά τοὺς κατατάξουμε σέ δύο κατηγορίες ἀνάλογα μέ τή γενεσιουργὸ αἰτία τους: Στους ἐξωτερικοὺς λόγους πού προέρχονται ἀπὸ τὸν «κόσμο» καί τὸ κοσμικὸ φρόνημα πού ὀπισθόηποτε ἐπηρεάζει τὴ ζωὴ τους καί στους ἐσωτερικοὺς λόγους πού προέρχονται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μέ τίς ἀδυναμίες καί τίς ἀτέλειες τῶν μελῶν Τῆς καί συχνὰ τίς ἀστοχες ἐνέργειες τῶν κληρικῶν.

Ἀκριβῶς ἐδῶ εἶναι ἡ μεγάλη εὐθύνη ὄλου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καί ἰδιαίτερα τῆς «διοικούσης» ἀπέναντι σ' αὐτοὺς τοὺς νέους πού κλήθηκαν γιά περάσουν ἀπὸ τὸ στάδιο κάποιας ἱερατικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἄν θά διατηρηθεῖ τὸ ποσοστὸ τοῦ 49% τῶν ἱεροσπουδαστῶν πού σκέπτονται σοβαρὰ τὴ χειροτονία τους

Μετὰ τὴν ὀρκωμοσία... Ἀπόφοιτος ἱεροσπουδαστῆς μέ τοὺς γονεῖς του. Θά γίνει ὄραγε πραγματικότης, ἡ εὐχὴ πού διαβαζόταν παλιὰ σὲ ἀκολουθία τοῦ σιεφανώματος;

«Ἀνάδειξε, Κύριε,
ἀπὸ τὰ παιδιά πού θ' ἀποκίησουν,
ἰερεῖς, βασιλεῖς καί προφῆτες».

καὶ ἂν θά αὐξηθεῖ ἀπὸ τὴν ὀμάδα ἐκαίνη τοῦ 22% πού ἀμφιταλαντεύεται, ἐξαρτᾶται κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ τὸν τρόπο ἐπικοινωνίας πού διατηρεῖ ἡ ποιμαίνουσα Ἐκκλησία μέ τοὺς «μέλλοντες κληρικούς» Τῆς. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί ὑπόσχεται σ' αὐτὰ τὰ παιδιά ἀλλὰ καί τί οἱ ἴδιοι βλέπουν καί ἐγγίζουιν μέ τὸ αἰσθητήριό τους πρὶν πάρουν τίς μεγάλες καί μοναδικές ἀποφάσεις τῆς ζωῆς τους.

Δέν εἶναι μιὰ «πολιτικὴ καλοπιάσματος» γι' αὐτοὺς τοὺς νέους πού θά τοὺς ἐλκύσει σ' αὐτὴ τὴν αὐτοπροσφορά τους στήν κλήση τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι κυρίως ἡ ἀξιοπρεπῆς καί τίμια στοργὴ καί τὸ γνήσιο παράδειγμα πού θά κολακευθοῦν γιά ἀκολουθήσουν, ὁσάκις τοῦτο γίνεταί φανερό ἐνώπιόν τους.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.0734

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.

Ο ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ ἱερεῖς ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν εἰς τὸ ἔργον τοὺς πολλοὺς πειρασμοὺς καὶ δυσκολίας. Δι' αὐτὸ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ καμφοῦν, ἂν δὲν ἀνεφοδιάζουν καθημερινῶς τὴν ψυχὴν τοὺς μὲ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν καὶ ἀρωγὴν. Κατ' ἐξοχὴν λοιπὸν οὗτοι πρέπει συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως νὰ ἐπαγρυπνοῦν ἐπάνω εἰς τὸν ἑαυτὸν τοὺς καὶ νὰ καταφεύγουν εἰς τὸ θαυμαστὸν «ψυχοδικεῖον» τοῦ «γνώθι σαυτὸν».

Ἄν ἡ καθημερινὴ αὐτοεξέτασις ἦτο ἱερὸν καθήκον τῶν ἀρχαίων Πυθαγορείων· ἂν κάθε Χριστιανὸς πρέπει συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἀναζωπύρησιν τῆς πνευματικῆς του ζωῆς μὲ μίαν συνεπῆ αὐτοκριτικὴν καὶ εἰλικρινῆ μετάνοιαν· πολλὸ περισσότερον οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου καὶ οἱ διάκονοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ πρέπει καθημερινῶς νὰ καθρεπτίζουσιν τὸν ἑαυτὸν τοὺς μέσα εἰς τὸ κάτοπτρον τῆς πνευματικῆς προόδου.

Ἡ ὥρα τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως, τῆς περισυλλογῆς καὶ τῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ αὐτοεξετάσεως πρέπει νὰ εἶναι τὸ προσφιλέστερον μέρος τοῦ ἡμερησίου προγράμματος τοῦ ἱερέως. Κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν θὰ ἀποτινάσσεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν του ἡ νάρκη καὶ ἡ σκουριά τῆς ζωῆς. Θὰ ἀποτοξινώνεται ὁ ψυχοσωματικὸς του ὄργανισμὸς ἀπὸ τὰς τοξίνας καὶ τὰ δηλητήρια τῶν κοσμικῶν ἐπιδράσεων. Τὸ ἐσωτερικόν του θὰ γεμίξῃ ἀπὸ φλόγα καὶ δροσιάν. Ἡ ψυχὴ του θὰ ἀποκτᾷ θαλερότητα καὶ θὰ πλημμυρίζῃ ἀπὸ ἀληθινὴν χαρὰν. Μόνον ἡ καθημερινὴ αὐτοεξέτασις καθιστᾷ δυνατὴν τὴν διαρκῆ μετάνοιαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς χαροποιοῦ προσεγγίσεως εἰς τὸ ἱερὸν Θυσιαστήριον καὶ τῆς τακτικῆς θείας Κοινωνίας. Ὁ ἱερεὺς, ποὺ δὲν «καθαίρει» τὸν ἑαυτὸν του, ὅταν τελῇ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ προσεγγίξῃ τὰ τίμια Δῶρα, ἔχει μίαν— ἔστω ὑποσυνείδητον— ἐσωτερικὴν σύγκρουσιν, ἐνδόμυχον διάσπασιν καὶ μυστικὴν ἀγωνίαν. Ἐπιθέτως τίποτε δὲν ὑπάρχει ὠραιότερον διὰ τὸν ἱερέα, ποὺ φροντίζει διὰ τὴν καθημερινὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς του καὶ ἐξομολογεῖται τακτικά! Αἱ ἐσθῆτες

τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ περιβάλλουσιν αὐτὸν τὴν ὥραν, ποὺ τελεσιουργεῖ τὰ ἅγια καὶ φρικτὰ μυστήρια, ἢ τὴν ὥραν, ποὺ ἀσκεῖ τὰ ἄλλα ποιμαντικά του καθήκοντα.

Δὲν χρειάζεται λοιπὸν ἀμέλεια. Μαζὶ μὲ τὸν καθημερινὸν πτερύγισμά του εἰς τὰς οὐρανίους καὶ φωτεινὰς σφαίρας τῆς προσευχῆς· μαζὶ μὲ τὸν δαυιλή ἐμβαπτισμόν του εἰς τὰ ρεῖθρα τοῦ «ζῶντος ὕδατος» τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ· κάθε ἱερεὺς ἄς ἐξοικονομῇ καθημερινῶς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, διὰ νὰ καθρεπτίξῃ τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὸ πνευματικὸν κάτοπτρον τῆς ἀγιότητος, εἰς τὸν καθρέπτην τῆς ἰδανικῆς τελειότητος. Ἄς ψελλίζουσιν εὐλαβῶς τὰ χεῖλη του τοὺς λόγους: «Καὶ ἔγνω, Κύριε, ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ δικαιοσύνην ἀγαπᾷς» (Α' Παραλ. κθ' 17). «Δοκίμασόν με, ὁ Θεός, καὶ γνώθι τὴν καρδίαν μου, ἔτασόν με καὶ γνώθι τὰς τρίβους μου. Καὶ ἴδε εἰ ὁδὸς ἀνομίας ἐν ἐμοί, καὶ ὁδήγησόν με ἐν ὁδῷ αἰωνία» (Ψαλμ. ρλη' 23).

Ὁ καθρέπτης αὐτὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐν ἐρωτηματολόγιον, ποὺ θὰ θέτῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ὅσον τὸ ἐρωτηματολόγιον αὐτὸ εἶναι πλουσιώτερον καὶ σχετίζεται πρὸς περισσοτέρας πτυχὰς τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱερέως, τόσον ὁ καθρέπτης αὐτὸς εἶναι ὠραιότερος καὶ καλύτερος.

Κάθε ἱερεὺς θὰ ἠδύνατο λ.χ. νὰ ἀπευθύνῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐξῆς ἐρωτήματα:

1. Ὅταν τὸ πρωῖ ἀνοίγω τὰ μάτια μου, σκέπτομαι πρῶτον τὸν Θεὸν μὲ δοξολογίας καὶ εὐχαριστίας ἢ μήπως ἔλκομαι ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πράγματα; Δύναμαι νὰ λέγω μὲ τὸν Δαυὶδ «εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ;» (Ψαλμ. ξβ' 7).

2. Παρακαλῶ τὸν Θεόν, διὰ νὰ λαμβάνω νέαν χάριν καὶ ἔλεος, νέαν ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα, ταπεινώσιν καὶ σοφίαν;

3. Προσεύχομαι ὑπὲρ τῶν ὑλικῶν καὶ πνευμα-

τικῶν ἀναγκῶν τῶν πνευματικῶν μου τέκνων, τῶν συγγενῶν μου, τῶν ἀνωτέρων μου καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων; (Ἐφεσ. α' 16-19. Α' Τιμ. β' 1-13).

4. Ἔργάζομαι ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Σωτήρᾶ μου ἢ ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια καὶ χάριν ἐπιδειξέως καὶ ἐπιγείας δόξης;

5. Φλέγομαι ἀπὸ τὸν πόθον τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του ἢ μήπως ἐνδιαφέρομαι μόνον διὰ τὸ ἰδικόν μου συμφέρον;

6. Πράττω πάντα «εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν;» (Α' Κορ. ιδ' 40).

7. Ἔχω τὴν χαρὰν, τὴν εἰρήνην καὶ ἐλευθερίαν, πὺ χαρίζει ὁ Χριστός; Ἡ μήπως ἡ ψυχὴ μου εἶναι αἰχμάλωτος εἰς κάποιο μυστικὸν πάθος, πὺ τὴν πιέζει καὶ τὴν τυραννεῖ;

8. Ἔχω πάντοτε τὴν συνειδήσιν τῆς πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Θεοῦ;

9. Κατέχει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ζωὴν μου;

10. Μήπως ψεύδομαι; Μήπως ὀργίζομαι; Μήπως φθονῶ; Μήπως κάμνω κακὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης μου;

11. Ὅταν εὐρίσκωμαι ἐνώπιον τοῦ Θυσιαστηρίου ἢ ὅταν κρατῶ τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου, ἴσταμαι ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ ἢ μήπως μένω ἀδιάφορος καὶ ἀσυγκίνητος;

12. Ἄρά γε ὑπηρετῶ καὶ διακονῶ τὸν Χριστὸν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν πασχόντων ἀδελφῶν Του;

13. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι «τὸ ἔλεος διὰ τὴν ψυχὴν εἶναι ἢ ψυχὴ τοῦ ἔλεους»;

14. Μήπως γίνομαι ἀφορμὴ σκανδαλισμοῦ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν;

15. Οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα μου ἀποπνέουν τὸ ἄρωμα τοῦ Χριστοῦ;

16. Ὅταν ἔρχομαι εἰς ἐπικοινωνίαν με ἄλλους, ἔχω τὴν ἀπόλυτον βεβαιότητα, ὅτι οἱ λόγοι, αἱ σκέψεις καὶ αἱ ἐκδηλώσεις μου δὲν λυποῦν τὸν Χριστόν;

17. Ἔχω ζωντανὴν τὴν προσδοκίαν τῆς αἰωνίου ζωῆς πλησίον τοῦ Χριστοῦ;

18. Γενικῶς συμπεριφέρομαι ἀνταξίως πρὸς τὴν ὑψηλὴν κλήσιν μου;

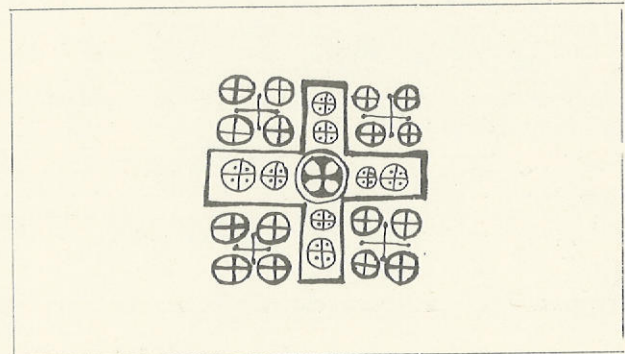
Αἱ ἐρωτήσεις αὗται εἶναι ἀρκεταί, διὰ νὰ καταστήσουν σαφές τί ἐννοοῦμεν, ὅταν λέγωμεν, ὅτι οἱ

ἱερεῖς πρέπει νὰ καθρεπτίζουσιν τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὸν καθρέπτην τῆς ἀγιότητος καὶ τελειότητος. «Ὁ Ἐφημέριος» με τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θὰ προσπαθῇ νὰ παρουσιάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν λαμπρότερον καὶ ὠραιότερον τὸν καθρέπτην αὐτόν. Μόνον τὸ καθημερινὸν καὶ εἰλικρινὲς καθρέπτισμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἱερέως εἰς τὸ κάτοπτρον αὐτὸ τὸν μεταφέρει εἰς τὴν θεϊαν ἐκείνην ἀτμόσφαιραν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι αἰσθητὴ ἡ ζεῖδωρος αὔρα καὶ πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Ἁγαθοῦ Παρακλήτου.

(Ἀνατύπωσις ἄρθρου, πὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Ἐφημέριον» τὴν 15ην Ἰουνίου 1956).

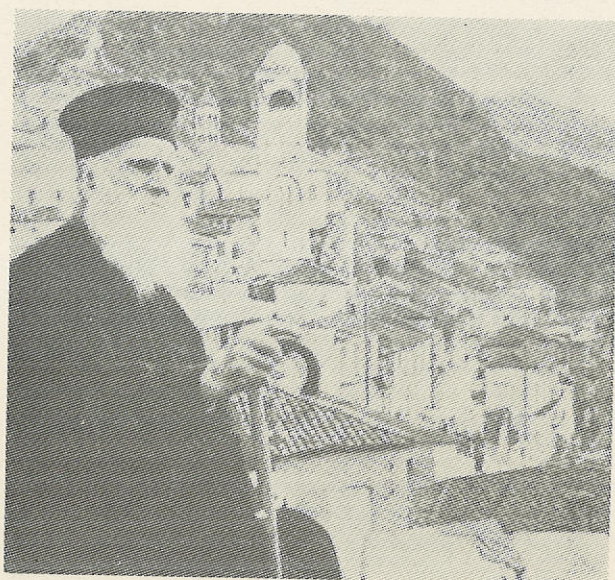

Ἡ χειροτονία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ.
Ἔργο 9ου αἰώνα.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ο ΓΕΡΟ ΠΑΠΑΣ

Φεγγοβολεῖ ὁ τίμιος καὶ ἀστράφτει
καὶ ὁ σεβασμὸς δλόλενκο
τοῦ πλέκει τὸ στεφάνι τῆς πιὸ ἀκριβῆς
ἀνάμνησης καὶ εὐγνωμοσύνης.
Σὰν δωρικὴ κολόνα παραστέκει
στὴ λογικὴ τὴν Ποίμνη
σὰν νικητῆς, χιλιόνικος
λουσμένοι τὸ μῦθο τῆς εὐθύνης τ' ἀκριβὸ
ποῦ ἡ ἀρετὴ ἀναδείχνει
στὸν κόσμο τοῦτο τὸ φθαρό.
Ἐπόκοσμα δὲν ἔζησε ὁ Λευίτης
μήτε στοχάστηκε ποτὲ ρυψασπισμὸ
τῆ χιλιοφλογοπύρωη Ἐλήθεια
τὴν κοσμοσώστρα Ἐγάπη κήρυξε
στὸν ἄνθρωπο καὶ στὸ Θεὸ Χριστό.
Οἱ πράξεις του, τῆς καλωσύνης φωτοδέσμες,
ἕνμος τῆς ὁμορφιάς εὐλαβικός,
τὰ λόγια τ' ἅγια τοῦ Χριστοῦ μας φωτοπλήμμυρα,
ρυθμοί, ποῦ κάνουν ὑψηλόφρονα τὸν ἄνθρωπο
καὶ ἀνυπόταχτο στὴν ἁμαρτία, Σταυραετό.

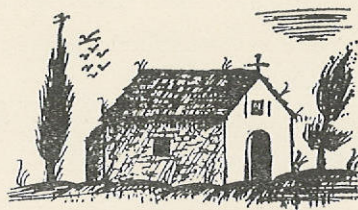
Σήφης Κόλλιας

ΔΕΗΣΗ

Κύριε, ἀφοῦ μὲ ἐμπιστεύθηκες νὰ ἐργαστῶ γιὰ τὴν
Ἐκκλησία σου, προστάταψε τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας
μου. Μὲ κάλεσες νὰ γίνω ἱερεὺς, ἐνῶ ἤμουν ἓνας χαμέ-
νος ἄνθρωπος. Μὴν ἐπιτρέψεις τώρα νὰ χαθεῖ αὐτὸς ποὺ
εἶμαι ἱερεὺς, αὐτὸς ὁ χαμένος ποὺ Σὺ τὸν ἔκανες ἱερέα.
Πρὶν ἀπ' ἔλα δῶσε μου αὐτὴ σου τὴ χάρη, νὰ ἔχω καρδιά
ποὺ νὰ εἶναι συμπαθὴς πρὸς αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν...
Δῶσε νὰ εἶμαι σπλαχνικὸς κάθε φορὰ ποὺ θὰ διαπιστώ-
νω τὴν πτώση ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ· νὰ μὴν τιμωρῶ μὲ σκλη-
ρότητα, ἀλλὰ νὰ κλαίω καὶ νὰ θλίβομαι μαζί! του, καὶ
ἐγὼ θὰ κλαίω γιὰ τὸν πλησίον μου, συγχρόνως νὰ κλαίω
γιὰ τὸν ἑαυτὸν μου.

Ἄμβρόσιος Μεδιολάνων

Σ' ΕΝΑ ΘΕΟΛΟΓΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΚΛΗΡΙΚΟΣ

Ψηλός, εὐθυτενής, ὠραῖος,
θαῖσον, ἂν τῶθελες, «μοιραῖος»
στοὺς «ὠργισμένους» μας καιρούς.
Μὰ σὺ προτίμησες τὴ στρατά,
ποὺ μόνο νειάτα μὲ φλογάτα,
στήθη, περνοῦν, καὶ μὲ Σταυρούς.

Κι' ὡς ἦσαν σὰν τὸ κυπαρίσσι,
δέχτηκες πρόθυμα τὴν κλήση
καὶ τὴν καρδιά φέρνεις στιλπνή,
καὶ τὸ κορμί σου νὰ λυγίσῃ
στὴ φωτοπάροχη τὴν κλήση:
Στὸ Πνεῦμα, ποὺ «ὄπου θέλει πνεῖ».

Μποροῦσες νᾶκανες καριέρα
μὲ τῶν σπουδῶν σου τὸν ἀγιέρα,
κι' ἔρχονταν νᾶφτανες ψηλά.
Μπορεῖ μὲ «Βίπς» νᾶχες παρέα,
κι' ἀπ' τῆς «χαρᾶς» τὸν ἀμφορέα
πάντα νὰ μέθαγες τρελλά.

Σὰν Ὀδυσσεὺς νικᾶς Σειρήνες,
Σκύλλες καὶ Χάρυβδες κι' ἐκείνες
τίς «κρίσεις» περὶ ῥάσου καὶ λοιπά...
«Πάντων περίφημα» κι' ἂν γίνῃς
κέρδος σου... Μόνο στῆς εὐθύνης
τὸ βάρος, ἢ καρδιά τρεμοχτυπά.

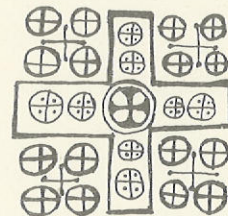
Μὴ λησμονῆς: Δὲν εἶσαι μόνος.
Τῆς ρίζας, τοῦ Χριστοῦ μας, εἶσαι κλώνος,
μὲ τὸ δικό Του ζῆσε ἀνασασμόν.
Καὶ πὲς στὰ «σκύβαλα» τοῦ «κόσμου»
«μειζονα πλοῦτον» ἔχω ἐντός μου
Ἐκείνον «τὸν ὀνειδισμόν»...

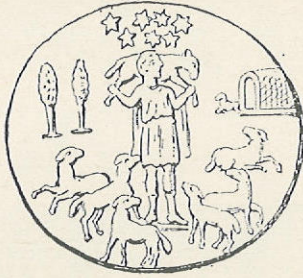
Πρωτοπρ. Κ. Β. Ἀνδρουλάκης

«Πτερῶσαι ψυχὴν, ἀρπάσαι κόσμου, καὶ δοῦναι Θεῷ,
καὶ τὸ κατ' εἰκόνα ἢ μέγον τηρῆσαι, ἢ κινδυνεῦον χει-
ραγωγῆσαι, ἢ διαρ' ῥυὲν ἀνασώσασθαι, εἰσοικίσαι τε τὸν
Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις διὰ τοῦ Πνεύματος· καὶ τὸ κε-
φάλαιον (τὸ καὶ σπουδαιότερον), Θεὸν ποιῆσαι τὸν ἄν-
θρωπον».

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός

ΙΕΡΑΤΙΚΕΣ ΚΛΗΣΕΙΣ

Ψυχολογική Θεώρηση

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Ἀθηνῶν

1. Κ λ ή σ η κ α ι ἐ π α γ γ ε λ μ α τ ι κ ὸ ς π ρ ο σ α ν α τ ο λ ι σ μ ὸ ς.

Κυκλοφόρησε, τελευταία, τὸ βιβλίο: «**Ἐ έ ρ ε ι ς π ὠ ς ν ᾶ δ ι α λ έ ξ ε ι ς τ ὸ ἐ π ᾶ γ γ ε λ μ ᾶ σ ο υ ς**» (Ἀθήνα 1981, 80 σ.). Γραμμένο ἀπὸ δύο Ψυχολόγους - συμβούλους Ἐπαγγελματικῶν Προσανατολισμῶν¹, ἀπευθύνεται σὲ ἀγόρια καὶ κορίτσια πὸν σκοπεύουν νὰ διαλέξουν ἓνα ἐπάγγελμα καὶ ἐπιδιώκει νὰ τὰ προβληματίσει γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς ἐπαγγέλματος καὶ νὰ τὰ παρακινήσει νὰ ἀπαντήσουν σὲ μερικά βασικά ἐρωτήματα πρὶν πάρουν τὴν τελικὴ ἀπόφαση γιὰ τὸ ἐπάγγελμα πὸν θὰ διαλέξουν.

Τὸ παιδί πρέπει νὰ κάνει μερικά «θέματα» καὶ νὰ ἐξετάσει μὲ τὴ βοήθεια διαδοχικῶν πινάκων τὰ ἐνδιαφέροντά του, τὶς ἱκανότητές του, τὴν κατάστασιν τῆς υγείας του, τοὺς στόχους του, τὸ μορφωτικὸ του ἐπίπεδο καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ φθάσει στὴν τελικὴ του ἐπιλογή διαλέγοντας ἀπὸ πίνακες ἐπαγγελμάτων αὐτὸ πὸν τοῦ ταιριάζει καλύτερα. Δίπλα στὰ διάφορα ἐπαγγέλματα οἱ πίνακες σημειώνουν μὲ μιὰ κουκίδα ποιά ἐνδιαφέροντα ἔχουν ἀνεπτυγμένα οἱ περισσότεροὶ πὸν ἀσκοῦν τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ.

Ἔτσι, δίπλα στὸ ἐπάγγελμα **ἱ ε ρ έ α ς**, σημειώνεται μὲ μιὰ μαύρη κουκίδα ἡ στήλη **ἐ ν δ ι α φ έ ρ ο ν τ α κ ο ι ν ω ν ι κ ᾶ**. Κοινωνικὰ εἶναι, σημειώνουν οἱ συγγραφεῖς, τὰ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα. Ἐχουν τέτοια ἐνδιαφέροντα ὅσοι βοηθοῦν τοὺς ἄλλους νὰ λύσουν τὰ προβλήματά τους. Γιὰ νὰ ἀκολουθήσει κάποιος ἀνάλογα ἐπαγγέλματα, νὰ γίνει, δηλαδή, θρεφονόμος, δάσκαλος, διαιτολόγος, ἐπισκέπτης ἀδελφῆ, ἱερέας, κοινωνικὸς λειτουργός, νοσοκόμος, ψυχολόγος (ἢ σειρά ἦταν ἀλφαθητική), πρέπει νὰ ἔχει ἀναπτύξει ἢ νὰ μπορεῖ νὰ ἀναπτύξει γ λ ω σ σ ι κ ῆ ἢ κ α ν ὄ τ η τ α καὶ δ ι α π ρ ο σ ω π ι κ ῆ ἐ π α φ ῆ.

Ὅπωςδήποτε, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐμπλακούμε ἐδῶ σὲ ἐρωτήματα τοῦ τύπου, ἀν καὶ κατὰ πόσον ὁ ἱερέας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἢ σὰν τὰ ἄλλα κοινωνικὰ ἐπαγγέλματα, ἢ ἀν ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἐπάγγελμα ἢ λειτουργημα, ἀν εἶναι χάρισμα ἢ καρπὸς μακρῆς μαθητείας. Ἄν εἶναι μία ἀπ' εὐθείας ἄμεση ἢ ἔμμεση κλήσις, ἢ μήπως εἶναι

ἓνα ἐσωτερικὸ κάλεσμα. Ἡ μήπως ἀκόμα γι' αὐτὴν τὴν κλήσις χρειάζεται μιὰ ὀρισμένη κλήσις καὶ προδιάθεσις, ἢ μήπως τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι συνδυασμὸς ὄλων αὐτῶν πὸν ἀναφέραμε πρὸ πάνω²;

Χωρὶς νὰ ἀγνοοῦμε ἢ νὰ ἀποφεύγομε ἀπαντήσεις σὲ τέτοιου εἶδους ἐρωτήματα, χαιρετίζουμε ὡς θετικὸ τὸ γεγονός, ὅτι σ' ἓναν «ἐπαγγελματικὸ ὁδηγὸ» ἔχει τὴ θέση τοῦ τὸ «ἐπάγγελμα» τοῦ ἱερέως. Ἔτσι, οἱ μαθητὲς πὸν θὰ παρακολουθοῦν στὸ σχολεῖο τὸ μάθημα τοῦ ἐπαγγελματικῶν προσανατολισμῶν, θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσουν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον μιὰς τέτοιας τελικῆς ἐπιλογῆς. Ἴσως, μάλιστα, στὶς εὐκαιρίες πὸν ὀρισμένα σχολεῖα ὀργανώνουν γιὰ μιὰ ἄμεση ἐπαφὴ τῶν μαθητῶν τους μὲ ἐκπροσώπους διαφόρων ἐπαγγελμάτων, νὰ προγραμματιστοῦν καὶ ἡ προβολὴ τοῦ ἔργου τοῦ ἱερέα ἀπὸ ἓναν ἱερέα, πὸν θὰ τοὺς μιλοῦσε γιὰ τοὺς στόχους, τὶς δυσκολίες καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ δικοῦ του «ἐπαγγέλματος».

Ἐδῶ, θὰ θέλαμε νὰ σημειώσουμε, ὅτι εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ὀνομασία πὸν ἐπιφυλάσσει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος στὴν Ἱερωσύνη. Τὴν ἀποκαλεῖ **ἐ π ᾶ γ γ ε λ μ α** καὶ χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρο αὐτὸ καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν ἐπιγραφὴ τοῦ περιφημοῦ Ἀπολογητικοῦ Λόγου του («τὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα» PG 35,408). Σὲ ἓνα σημεῖο μάλιστα, ὁμιλεῖ καὶ γιὰ «ἀναξίους τοῦ ἐπαγγέλματος» (στήλη 416A). Ὅπωςδήποτε ἡ χρῆσις τοῦ ὄρου γίνεται ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὕπουργου καὶ λειτουργήματος. Ἀλλά, ἤδη στὴν πρώτη σημασία τῆς λέξεως «ἐπάγγελμα» ὑπάρχει καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἐπαγγελίας, τῆς ὑποσχέσεως, ὅτι κάποιος θέλει ἢ μπορεῖ νὰ πράξει κάτι³.

Προχωρώντας τὶς σκέψεις μας, μπορούμε νὰ διαβεβαιώσουμε ὅτι, χωρὶς νὰ ἀγνοοῦμε τὶς προϋποθέσεις πὸν θέτει ἡ Ἐκκλησία μας γιὰ τὴν εἴσοδον στὸν Κλήρο τῶν ὑποψηφίων ἱερέων⁴, δὲν μπορούμε παρὰ νὰ συμφωνήσουμε κατ' ἀρχήν, τόσο μὲ τὰ ἐ ν δ ι α φ έ ρ ο ν τ α ὅσο καὶ μὲ τὶς ἰ κ α ν ὄ τ η τ ε ς πὸν ἀναφέρονται στὸ βιβλίο καὶ πὸν σημειώσαμε πρὸ πάνω σὰν ψυχολογικὲς προϋποθέσεις στὴν ἀσκήσις ἐνὸς κοινωνικοῦ ἐπαγγέλματος. Ὅσο κι' ἀν προβάλλονται μὲ τρόπο περιεκτικὸ χωρὶς περαιτέρω ἀνάλυσιν, ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι θίγουν

τις ουσιαστικές προϋποθέσεις αναφορικά με την άσκηση του Ιερατικού επαγγέλματος.

2. Ἀποτελέσματα ψυχολογικῶν ἐρευνῶν.

Με αυτά που αναφέρουμε, βέβαια, δὲν ἐξυπακούεται ὅτι γιὰ τὴν ἐπιλογή τῶν ὑποψηφίων ἱερέων θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεῖ εὐρεῖα χρῆση ψυχομετρικῶν ἢ ἄλλων ψυχολογικῶν δοκιμασιῶν (τέστ προσωπικότητας ἀνάμεσα σὲ ἄλλα). Ἐνδεχομένως θὰ εἶχαν τὴ θέση τους ἐξετάσεις πού θὰ ἀπέβλεπαν σὲ μιὰ γρήγορη διάγνωση καὶ ἀνακάλυψη χονδροειδῶν ἀντενδείξεων ψυχοπαθολογικῆς φύσεως. Ἄκόμα, θὰ ἦταν χρήσιμη ἢ χρησιμοποίησις ἐνός ἐρωτηματολογίου πού θὰ βοηθοῦσε ἕναν ὑποψήφιο σπουδαστὴ Ἱερατικῆς ἢ Θεολογικῆς Σχολῆς νὰ ἐλέγξει τὴν προσωπικὴ «έτοιμότητα γιὰ τὴν ἱερωσύνη» μὲ τὴν συνειδητοποίηση ἀνάμεσα σὲ ἄλλα καὶ τῶν ἐνδιαφερόντων του καὶ τοῦ εὐρους μᾶς ἱερατικῆς ἀποστολῆς στοὺς καιροὺς μας. Τέτοιο «ἐρωτηματολόγιον» χρῆσιμοποιοῦται σὲ μεγάλη ἔκταση, ἀπ' ὅτι γνωρίζουμε, στὶς ὀρθόδοξες ἱερατικῆς καὶ θεολογικῆς σχολῆς στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Ἀποτελεῖ τμῆμα ἐνός εὐρύτερου προγράμματος τοῦ Συνδέσμου Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν ΗΠΑ καὶ τοῦ Καναδά⁵.

Ἐκείνο ὅμως, πού ὅλο καὶ περισσότερο χρῆσιμοποιοῦται εὐρύτερα ἀπὸ τοὺς Ψυχολόγους - συμβούλους, εἶναι ἕνας νόμος τύπος διαγνώσεως πού ἐφαρμόζεται σ' αὐτοὺς πού προτίθενται νὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἱερατικὴ κλήση. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τελέετατες ἐρευνες πού ἔχουν γίνεῖ γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς Ψυχολογίας τῆς ἱερατικῆς καὶ μοναχικῆς κλήσεως⁶, ἐκεῖνο πού προσέχει εἶναι νὰ διαπιστωθεῖ ἀπὸ τοὺς Ψυχολόγους - συμβούλους, σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ὑπευθύνους γιὰ τὴν ἐπιλογή καὶ κατάρτιση τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος ἔχει τὴν ἱκανότητα α) νὰ ζήσει ὡς μέλος οὗ μᾶς κοινότητος, β) νὰ ἀντιδρᾷ σὲ περιστάσεις καὶ καταστάσεις πού μετὰ δάλλοι ντὰ: —πολλὲς φορές μάλιστα ραγδαῖα καὶ ἀπτόμα—, καὶ κυρίως, γ) ἂν ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ κατὰνοεῖ σὲ δάθος προσωπικότητες διαφορετικῆς ἀπὸ τὴ δική του. Συνοψίζοντας θὰ λέγαμε, νὰ μπορεῖ ὁ ὑποψήφιος νὰ κινεῖται ἄνετα στὶς διαπροσωπικῆς σχέσεις τηρώντας ἀνάλογη ἀπόσταση καὶ κάνοντας τίς ἀναγκαῖες ταυτίσεις, ζώντας σὲ ἕνα συγκεκριμένο πλαίσιο ζωῆς πού εἶναι ἢ σημερινὴ μεταβαλλόμενη κοινωνία μας.

Οἱ τελευταῖες ψυχολογικῆς ἐρευνες μᾶς βοήθησαν ἐξἄλλου νὰ ἀντιληφθοῦμε καὶ νὰ διακρίνομε σαφέστερα ποικίλους παράγοντες πού ἐνεργοῦν στὰ διάφορα στάδια τῆς πορείας μιᾶς κλήσεως. Ἡ κλήσις δὲν εἶναι κάτι τὸ στιγμιαῖο, ἐγγράφεται σὲ ἕνα συνεχὲς ρεῦμα ζωῆς, πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ διαφορετικὰ στάδια, φάσεις, καταστάσεις. Στὸ κάθε στάδιο ἐνεργοῦν ἢ ἐπικρατοῦν καὶ διαφορετικοὶ παράγοντες πού εἶναι καθοριστικοὶ γιὰ τὴν ἀντίστοιχη αὐτὴ φάσις. Αὐτὸ δὲν ἀποκλείει, μερικοὶ παράγοντες νὰ εἶναι παρόντες καὶ σὲ ἄλλα στάδια προηγούμενα ἢ ἐπόμενα.

Ἄν τώρα ἐπιχειρούσαμε νὰ συγκεκριμενοποιήσουμε τίς φάσεις μᾶς κλήσεως, θὰ λέγαμε

ὅτι περιλαμβάνονται σ' αὐτὲς α) ἡ ἐπιλογή τῆς κλήσεως, β) ἡ ἐπιμονὴ καὶ παραμονὴ σ' αὐτήν, γ) ἡ ἀποτελεσματικότητα τῆς δράσεως, δ) ἡ εὕρεσις ἐνός νοήματος.

Σύμφωνα μὲ τίς ἐρευνες πού ἀναφέραμε, φαίνεται ὅτι εἶναι διαφορετικοὶ οἱ παράγοντες πού μᾶς ἐπηρεάζουν α) στὴν ἀπόφασι νὰ ἐπιλέξουμε μιὰ συγκεκριμένη κλήσις, ἀπὸ τοὺς παράγοντες ἐκείνους πού β) ἐπηρεάζουν τὴ διάθεσή μας νὰ ἐπιμένουμε νὰ παραμείνουμε στὸ πλαίσιο ζωῆς πού ἐπιλέξαμε μὲ τὴν πρώτη μας ἐκείνη ἀπόφασι. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι διαφέρουν γ) οἱ παράγοντες πού ἐπιδρῶν καὶ μᾶς κάνουν νὰ εἴμαστε ἀποτελέετατες στὴ δραστηριότητά μας στὸ συγκεκριμένο περιβάλλον πού δροῦμε, ἀπὸ ἐκείνους, δ) πού μᾶς καθιστοῦν ἱκανοὺς νὰ θροῖσκουμε σ' αὐτὴ μας τὴ δράσις νόημα τόσο στὴν ἐπιτυχημένη ὅσο καὶ στὴν ἀποτυχημένη τῆς μορφῆς.

Ἐνα ἄλλο σημαντικό εὕρημα αὐτῶν τῶν ἐρευνῶν σὲ σχέση μὲ αὐτὸ πού ὀνομάζουμε «κρίσις τῶν κλήσεων» ἦταν, ὅτι αὐτὴ ἢ κρίσις ὀφείλεται πολὺ συχνὰ στὴν ἀποθάρρυνσι πού προκύπτει ἀπὸ τὴν μὴ ἱκανοποιητικὴ λειτουργία τῶν δομῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν (ἀπὸ ἐρευνες κυρίως στὶς ΗΠΑ). Ἄλλες φορές πάλι προβάλλονται ὡς ἀνασταλτικοὶ παράγοντες στὴν ἀπόφασι νὰ ἱερωθοῦν τυχόν ἐπιταγῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ὡς πρὸς τὴν ἄσκησι τῆς ἱερωσύνης. Ἐτσι, στοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς κύκλους, φαίνεται ὅτι παίζει ἕναν αὐξημένο ρόλο γιὰ τὴν μὴ προσέλευσι νέων κληρικῶν ἢ ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου πού ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτή. Ἀπ' ὅτι ὅμως ἀποκαλύπτεται στὴ συνέχειαν τῆς διερευνήσεως, τίς περισσότερες φορές λειτουργεῖ ὁ ψυχολογικὸς νόμος τῆς «μεταθέσεως». Στὴν πραγματικότητα, οἱ ὑποψήφιοι «μεταθέτουν» στὸν παράγοντα ἀγαμία, ἕνα δυναμικὸ σύνολο προσωπικῶν δυσκολιῶν τους νὰ προσαρμοστοῦν στὶς ἰδεολογικῆς, λειτουργικῆς καὶ δομικῆς ἀλλαγῆς τοῦ σύγχρονου κόσμου. Μεταθέτουν τελικὰ τὴν εὐθύνη τῆς δικῆς τους ἀρνήσεως νὰ ἱερωθοῦν στὶς θεσμικῆς ἐπιταγῆς, ἐνῶ σ' ἕνα μεγάλο μέρος εἶναι συνυπεύθυνες καὶ οἱ προσωπικῆς τους ἀδυναμίες.

3. Δυνατότητες καὶ ὀρια ψυχολογικῆς βοήθειας.

Ἄν ἀναφέραμε ἀποτελέεσματα πού προκύπτουν ἀπὸ τελευταῖες ψυχολογικῆς ἐρευνες, δὲν τὸ κάναμε γιὰτι πιστεύουμε ὅτι ἡ Ψυχολογία μπορεῖ νὰ δώσει τὴν τελικὴ ἀπάντησι γιὰ τίς δυσκολίες πού ὑπάρχουν στὸν χῶρο τῶν ἱερατικῶν κλήσεων. Θελήσαμε ἀπλῶς νὰ στηρίξουμε μιὰ ἐνδεχόμενη βοήθεια καὶ «συνδρομὴ» ἀπὸ μέρους τῆς πᾶνω σὲ παρατηρήσεις πού ἔγιναν στὰ δικά τῆς ἐρευνητικὰ πλαίσια καὶ πού θὰ μπορούσαν ἐνδεχομένως νὰ ἐπιτρέψουν μιὰ καλύτερη κατανόησι ὀρισμῶν παραγόντων πού συμμετέχουν στὴν ἐκλογὴ πού πρόκειται νὰ γίνεῖ καὶ στὶς καταστάσεις πού προκύπτουν ἀπ' αὐτήν.

Ἡ Ψυχολογία θεωρεῖ τὴν ἀπόφασι γιὰ ἀποδοχὴ μιᾶς ἱερατικῆς κλήσεως ὡς ἕνα πέρασμα, πού κατ' ἀρχὴν γίνεταί στὸ τέλος τῆς ἐφηβείας, πέρασμα ἀπὸ ἕνα περιβάλλον πού ἔχει ἐπιβληθῆ (οἰκογενειακό, σχολικὸ ἢ προσωρινὸ ἐπαγ-

γελματικό) πρὸς ἓνα περιβάλλον πὸ ἐπιλέγεται καὶ πὸ ἐκφράζει: τὸ ἔσχατο θρησκευτικὸ νόημα τῆς ὑπάρξεως.

Στὰ κί ν η τ ρ α μιᾶς τέτοιας ἀποφάσεως περιλαμβάνονται ὄχι μόνο οἱ εἰ κ ὄ ν ε ς πὸ τὸ ἄτομο σχηματίζει: γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ καὶ οἱ π α ρ α σ τ ἄ σ ε ι ς πὸ σχηματίζει: γιὰ τὴν κοινωνικὴν λειτουργίαν ἢ τοὺς ρόλους πὸ θὰ πρέπει νὰ ἐκπληρώσει στὸ μελλοντικὸ του πλαίσιο ζωῆς καὶ ἐργασίας. Στὴ διατομὴ αὐτῶν τῶν δύο σειρῶν ἀπὸ δυναμικὴς εἰκόνες, πὸ ἐπιρρεάζονται: πλατεῖα ἀπὸ πολιτικὰ ἐπικρατοῦσες ἀξίες καὶ ἀπὸ κοινωνικὸς θεσμοὺς λίγο πολὺ μεταβαλλόμενοι, μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ μιὰ «μ ο ν α δ ι κ ῆ» ἐ κ λ ο γ ῆ. Τὸ πρακτικὸ ἔ ρ γ ο ἐνὸς εὐαίσθητου στὴν ψυχολογικὴ διεργασία καὶ διαδικασία ὑπευθύνου θὰ ἦταν νὰ εὐνοήσῃ: μιὰ «π ρ ο σ ω π ι κ ῆ» ἀ π ὀ φ α σ η σ τὸ αὐτὸ τὸ σταυροδρόμι: τῶν ὑφισταμένων ἐπιρροῶν καὶ τῶν προβλεπομένων καταναγκασμῶν καὶ πιέσεων.

Εἶναι ἀκόμα δυνατὸ —ποιὸς νὰ τὸ ξέρει;— ἢ γνώση αὐτῶν τῶν διαδικασιῶν, νὰ βοηθήσῃ: μερικὸς νεώτερος (ἢ λιγώτερος νέος) ὑποψηφίους ἢ καὶ ἐν ἐνεργείᾳ κληρικῶν, μέσα στὴν ἔνταση μιᾶς προσδοκίας καὶ ἀναμονῆς ἢ μιᾶς ἀπογοητεύσεως πὸ ἔχουν ἤδη βιώσει ὑποκειμενικά, νὰ ἀνακαλύψουν τὴν ποιικιλία τῶν παραστάσεων καὶ τῶν συγκινήσεων πὸ ἐνυπάρχουν ἐδῶ. Μπορεῖ ἀκόμα νὰ τοὺς βοηθήσῃ: νὰ ἀνακαλύψουν τὴν δυνατότητα πὸ ὑφίσταται: νὰ ὀργανώσουν ἢ νὰ ὀργανώσουν ἐκ νέου προσδοκίας καὶ ἀπογοητεύσεις μὲ πίστη καὶ πιστότητα στὴν ἀποστολὴ τους. Ἡ πιστότητα αὐτῆ, παίρνει ξανά γι' αὐτοὺς ἓνα καινούργιο νόημα, πὸ τοὺς ἐμπνέει: «νὰ φέρονται ἀντάξια πρὸς τὴν κλήση πὸ ἔλαβαν» (Ἐφεσίου 4,1). Ἐδῶ μπορεῖ νὰ ἔχει: ἐφαρμογὴ, παραλλαγή-

νη θεαίως, ἢ γνωστὴ ἔκφραση πὸ λέγεται: συνήθως γιὰ τὸ γάμο. Τί πρέπει νὰ προτιμήσουμε: «γάμο ἐξ ἔρωτος ἢ ἔρωτα ἐκ γάμου»; Στὴν περίπτωσιν πὸ μᾶς ἀπασχολεῖ θὰ διατυπώσαμε τὸ ἐρώτημα: «ἱερωσύνη ἐκ κλήσεως ἢ κλήση ἐξ ἱερωσύνης»; Ἀνακάλυψη, δηλαδὴ, τῆς κλήσεως γιὰ τὸ μεγάλο ἀξίωμα μέσα ἀπὸ τὴν διακονία στὸ ἀξίωμα αὐτό.

Μὲ ὅλα ὅσα γράφτηκαν πὸ πάνω, δὲν ἐξαντλεῖται ὀπωσδήποτε, τὸ μεγάλο θέμα, πὸ μερικὴς φορὴς εἶναι ἀλήθεια ὅτι γίνεται καὶ πρόβλημα, τῶν ἱερατικῶν κλήσεων⁷. Προσπαθήσαμε νὰ δώσουμε μερικὰ μόνο στοιχεῖα μιᾶς πρώτης ψυχολογικῆς προσεγγίσεως. Δίπλα στὴν Ψυχολογία τῆς κλήσεως ἀνοίγεται: ὁ χώρος μιᾶς Παιδαγωγικῆς καὶ Ποιμαντικῆς τῶν κλήσεων, πὸ ἢ τελευταία Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὀριοθετεῖ καὶ διαγράφει: τὴν προσοπτικὴν τους⁸.

Ἡ ὀλοποίηση ὁμοῦ τῶν προσοπτικῶν ἀναγγέλεται μακρὰ καὶ ἐπίπονος καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἐργασία καὶ συνεργασία πολλῶν. Ὀλόκληρο τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας «καλεῖται» νὰ μεριμνήσῃ: πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτῆ. Σεβασμιότατοι Μητροπολίτες, στελέχη τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, κληρὸς καὶ λαὸς, ἐπίσημο κράτος καὶ ἄλλοι θεσμοί, ὅπως τὸ σχολεῖο καὶ ἰδιαίτερα ἡ οἰκογένεια⁹, ὀφείλουν νὰ δώσουν τὸ μεγάλο «παρὼν» στὸ κάλεσμα τῆς Ἱ. Συνόδου. Τὸ πρόγραμμα μιᾶς γενικώτερης κινητοποίησης ἔχει ἤδη ἀρχίσει: νὰ προετοιμάζεται πρὸς ἐφαρμογὴ. Ὁ κόσμος περιμένει. «ὁ θερισμὸς εἶναι πολὺς, μὰ οἱ ἐργάτες εἶναι λίγοι». Τὸ πὸ ἐπιείγον αὐτῆ τῆ στιγμῆς εἶναι, ὅλοι μαζί νὰ ἐνώσουμε τὴ φωνὴν μας καὶ «νὰ παρακαλέσουμε τὸν Κύριο τοῦ θερισμοῦ νὰ στείλει ἐργάτες στὸν θερισμὸ του» (Ματθαίου 9, 37-38).

1. Α. Μοστριοῦ καὶ Μ. Σουγιουλτζόγλου.

2. Βλ. τὸ ἄρθρο τοῦ Σ. Γ. Μακρῆ, Κλήσις καὶ κλίσις (Ποιμαντικὴ), στὴν «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» τόμος 7, 1965, στῆς 691-693.

3. Βλ. Ἱ. Σταματάκου, Δεξιὸν ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, Ἀθήναι 1949, σ. 355. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἓνα φυλλάδιο μὲ τὰ ἀρχικὰ Α.Π.Δ., Ἡ Ἱερωσύνη, Ἔργον καὶ ἐπάγγελμα μὲ ἀπαράγραπτα δίκαια ὀρισμένων ἀμοιβῶν, Ἀθήναι 1940, 16 σ. Ἡ ἱερωσύνη ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀπόψεως εἶναι ἐπάγγελμα καθὸτι τυγχάνει «ἔργον, τὸ ὅποιον ἀσχεῖ τις τακτικῶς πρὸς βιοπορισμὸν» (σ. 5).

4. Πολὺ ἐπιφανὴς κρίνεται ἢ μελέτη τοῦ βιβλίου τοῦ καθηγητοῦ Ἡ. Πατσαβοῦ, Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν κληρὸν κατὰ τοὺς πέντε πρώτους αἰῶνας, Ἀθήναι 1973, 270 σ.

5. Readiness for Ministry. Casebook for Entering Seminarians. The Association of Theological Schools in the United States and Canada, Vandalia, Ohio 1980, 48 σ. Κάτι ἀνάλογο ἔχει χρησιμοποιηθεῖ καὶ στὴν Ἑλλάδα: Διὰ τοὺς ὑποψηφίους σπουδαστὰς τῶν Ἀνωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν (Πρὸς χρῆσιν ὑπὸ τοῦ ἐξεταστοῦ).

6. Συνοπτικὴ εἰκὼν καὶ κριτικὴ θεώρηση τῶν ἐρευνῶν μιᾶς δεκαπενταετίας (1960-1974), δίνει ὁ γνωστὸς καὶ ἀπὸ ἄλλες μελέτες τοῦ καθηγητῆς τῆς Ψυχολογίας τῆς Θρησκείας

στὸ Διεθνὲς Ἰνστιτοῦτο Lumen Vitae τῶν Βρυξελλῶν, André Godin, στὴν μονογραφίαν του: Psychologie de la vocation (un bilan), Paris, Éd. du Cerf, 1975, 90 σ.

Τὴν ἴδια χρονολογία τὸ ἀξιόλογο γαλλικὸ περιοδικὸ «de Supplément», ἀφιέρωνε τὸ τεῦχος τοῦ Μαΐου 1975 στὴν ἴδια θεματικὴ. Ὑπάρχει καὶ νεώτερη βιβλιογραφία. Θὰ θέλαμε νὰ ἐπισημάνουμε μιὰ παλαιότερη δημοσίευση πὸ ἀπηρεῖ τις πρὶν ἀπὸ τὸ 1960 προσπάθειες γιὰ ψυχολογικὴ πρόσβαση τῆς κλήσεως. Πρόκειται γιὰ τὸ ἄρθρο τῆς Μαρίας Πετρούτσου, Ψυχολογία τῆς κλήσεως, στὸ περιοδικὸ «Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή», τόμος 1959, σ. 11-15.

7. Πρβλ. Ἀθ. Θεοχάρη, Περὶ τὸ πρόβλημα τῶν ἱερατικῶν κλήσεων, Ἀθήναι 1970, 29 σ.

8. Τὸ κείμενο τῆς Ἐγκυκλίου βλ. στὸ παρὸν τεῦχος τοῦ Ἐφημερίου σ. 91. Ἀνάλυσή της ἔκανε ὁ Ἀρχιμ. π. Χρυσόστομος Κακουλίδης στὴν ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», στὸ τεῦχος 151 τῆς 16 Ἰανουαρίου 1983. Ὁ ἴδιος συνεργάζεται καὶ στὸ ἀνά χεῖρας τεῦχος, σ. 92-93.

9. Ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια ἢ Σταματία Μαστρογιαννοπούλου εἶχε ἐπισημάνει τὴ σημασία τῆς συμβολῆς τῆς οἰκογενείας γιὰ τὴν ἀνάπτυξη ἀξίων τῆς ἀποστολῆς των κληρικῶν. Ἡ ἐργασία της: Ἡ ὕπερφυσικὴ ἀποστολὴ τῆς οἰκογενείας, δημοσιεύθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1962, 28 σ.

Ἀθανασίου Παρίου Ἡ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Ἐν Τριεστίῳ 1802

Ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ κοινωνία ἐμφανίζει σημαντικὰς ὁμοιότητες μὲ ἐξέλιξιν τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ὄρθου αἰῶνα, τότε ποὺ διαμορφωνόταν ἡ νέα πνευματικὴ πορεία τοῦ Γένους. Πολλὰς τάσεις ἀντιδικοῦσαν τὴν προτεραιότητα. Ἀντίρροπες δυνάμεις διεκδικοῦσαν γιὰ λογαριασμό τους τὴν τελευταία λέξη. Σ' αὐτὴ τὴν διαμάχῃ ὁ λόγος τοῦ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου (1715-1813), ἀντηχεῖ ὁδηγητικὸς, σημαδεύοντας τὴν κατεῦθυνση καὶ ὀριοθετώντας τὴ σωστὴ κίνησι στὴ σκακιέρα τῶν ἐρίδων καὶ τῶν ἀντεγκλήσεων.

Ἡ εὐθὴν τῆς Ἐκκλησίας ἦταν καὶ εἶναι τεράστια. Τὸ πᾶν, κυριολεκτικὰ τὸ πᾶν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν «καλὴ ποιμαντικὴ». Ἡ ἑλλειψη «ποιμαντικῆς προνοίας» συνεπάγεται πολλὰ δεινά, γιὰ τοῦτο «εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸν κόσμον ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια» καὶ νὰ φανερωθοῦν οἱ καρποὶ τῆς «ἀληθινῆς ποιμαντικῆς». Καλύτερη διαζωγράφισι τοῦ ἔργου τοῦ Ποιμένου δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ἔχουμε ἄλλην ἀπὸ αὐτὴν ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν γραφίδα τοῦ τιμημένου αὐτοῦ τέκνου τῆς Ὁρθοδοξίας. Οἱ γραμμὲς ποὺ ἀκολουθοῦν προέρχονται ἀπὸ τὸ ἔργο του Περί τῆς ἀληθοῦς Φιλοσοφίας, ποὺ τυπώθηκε ἐν Τριεστίῳ τὸ 1802. Πιὸ συγκεκριμένα, ἀπὸ τὸ τρίτο κεφάλαιο ποὺ ἐπιγράφεται: «Ὅτι εἶναι ταλαισμοῦ ἄξιον τὴν σήμερον τὸ γένος τῶν χριστιανῶν, ὅτι τοῦ λείπει ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια» (σ. 25-30).

Τὸ κείμενο αὐτὸ τὸ παροσιάζουμε σὲ μορφή ποὺ προσφέρεται στὸν ἀναγνώστη γιὰ τὴν καλύτερη κατανόησίν του. Ἰδιαιτέρη προσοχὴ δόθηκε στὴν ὀρθογραφία, τὴν στίξι, τὸ χωρισμὸ σὲ παραγράφους, τὴ διάταξι τῶν ἀποσπασμάτων, τοὺς ἐπὶ μέρους τίτλους. Μέσα σὲ ἀγκύλες ἐξηγήσαμε δυσνόητες λέξεις καὶ μεταγράψαμε ὀνόματα στὴ γλώσσα τους. Οἱ ὑπογραμμίσεις εἶναι δικές μας. Οἱ περικοπές ποὺ ἔγνων, ὅσες ἐλάχιστες ἔγνων, πιστεύουμε ὅτι δὲν «περικόπτουν» καὶ τὸ νόημά του. Τὸ «πορτραῖτο» τοῦ Ἀθανασίου ποὺ κοσμεῖ τις σελίδες αὐτὲς ἔγινε διὰ χειρὸς τοῦ ἐκλεκτοῦ ζωγράφου καὶ ἀγογράφου Ράλλη Κοψίδη τὸ 1962 καὶ τὸ πήραμε ἀπὸ τὴν «Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια» τόμο 1, στήλῃ 563. Χαιρόμαστε ποὺ ἀπὸ τὸ ἴδιο ἔργο τοῦ Ἀθανασίου, ἄλλες σελίδες καὶ μὲ ἄλλο στόχο, δημοσιεύονται στὸ 5ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Σύναξι». Θεωροῦμε εὐτυχὴ συγκυρία τὴν προβολὴ αὐτὴ καὶ σὲ ἀναγνωστικὸ κοινὸ ποὺ δὲν ἐπικαλύπτει πάντα τὸ ἓνα τὸ ἄλλο.

Α.Μ.Σ.

Ταλαισμοῦ ἄξιον...

Ἄν θέλωμεν νὰ εἰπῶμεν, χωρὶς τινα συστολήν τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ταλαισμοῦ ἄξια τὴν σήμερον ἡ Ἑλλάς. Καὶ ὄχι μόνον ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἀπανταχοῦ Χριστιανοί. Ἀλλὰ διατί;

Διατί τοῦ ἔλειψαν ἀπὸ μιᾶς οἱ ποιμένες, οἱ ἀληθινοὶ ποιμένες ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διὰ σημεῖον τῆς τελείας ἀγάπης, ὅπου εἶχον πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην, καὶ τὴν ποιμαντικὴν προστασίαν ἐδέχθησαν, καὶ τὴν ψυχὴν τους ἐθυσίαζαν ὑπὲρ τῶν προβάτων, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀρχιποίμενος Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν καιρὸν ὅλον τῆς ζωῆς τους, ἄλλο δὲν ἔκαμναν, καὶ εἰς ἄλλο τίποτες δὲν ἐκαταγίνοντο, καὶ διενυκτέρευον, πάρεξ ἢ μυστήρια νὰ διδάσκουν, ἢ θείας γραφᾶς νὰ ἐξηγοῦν, ἢ λόγους ἠθικοὺς νὰ

κάμνουν, πρὸς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τῶν λογικῶν προβάτων, ὅπου ἐμπιστεύθησαν. Ἐπειδὴ ἤκουσαν τὸν κοινὸν δεσπότην, καὶ πρῶτον διδάσκαλον ὅπου λέγει εἰς τὸν Πέτρον, εἰ φιλεῖς με Πέτρε, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου. Ποίμανε οὐχὶ ἄμελγε, ἢ κούρευε, ἢ κατάρταγε τὰ πρόβατά μου. Ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι ποιμαίνειν, ἀλλὰ πημαίνειν [βλάπτειν] τὰ πρόβατα.

Ἐλειψαν, λέγω ἔλειψαν, ὧ καὶ πῶς ἤμπορῶ νὰ τὸ λέγω, καὶ νὰ τὸ γράφω χωρὶς δάκρυα, ἔλειψαν οἱ ποιμένες ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ ἐφιλονέκει μὲ τὸν λόγον, καὶ ὁ λόγος μὲ τὴν ζωὴν, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο νὰ ὠφελήσῃ περισσότερον τοὺς πιστοὺς. Οἱ ἀληθινοὶ ποιμένες. Οἱ ὄντως ποιμένες καὶ διδάσκαλοι. Οἱ φωστῆρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀπλανεῖς ὁδηγοὶ τῶν πλανωμένων. Οἱ σοφοὶ ἱατροὶ τῶν

ἀσθενούντων. Οἱ ἀκριβέστατοι μιμηταὶ τοῦ Παύλου, οἱ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενοι ἵνα πάντως τινὰς σώσωσιν. Τούτῃ εἶναι ἡ μεγίστη συμφορὰ. Τοῦτο ἡ ἐσχάτη δυστυχία. Τοῦτο τὸ πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅπου πάσχει, ὄχι μόνῃ ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ σχεδόν, ἡ Ἐκκλησία πᾶσα τοῦ Χριστοῦ τὴν σήμερον. Ὅτι πανταχοῦ ἡ κακία παρορησιάζεται, θριαμβεύει. Πανταχόθεν οἱ Πολέμοι ἐπιτίθενται καὶ οἱ ἐπίσκοποι βλέπουσι τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ αὐτοὶ ἢ εἰς ἄλλα προσέχουσιν, ἢ εἰς ἔκπνον βυθίζονται, καὶ μήτε κινῶνται ὀλότελα, νὰ σημάνωσι μὲ τὴν σάλπιγγα τοῦ λόγου, εἰς τοὺς χριστιανίμους λαούς, νὰ στέκων ἐξυπνοὶ, νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς ἐπερχομένους ἐχθρούς, καὶ μάλιστα τὸ περισσότερο νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἀθεωτάτου Βολταίρ [Voltaire].

Διὰ ταῦτα εἶναι τῶντι ταλανισμοῦ ἄξιον τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, ὄχι διατὶ τοῦ ἔλειψαν οἱ Δημόκριτοι, καὶ οἱ Πλάτωνα, καὶ οἱ Ζήρωνα, καὶ οἱ Εὐκλείδαι, καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄλλοι μετεωρολόεσσαι [φλυαροῦντες περὶ οὐρανίων πραγμάτων], καὶ ὄχι διατὶ δὲν σεμνύνονται μὲ Νεύτωνα [Newton], μὲ Βολφίους [Wolff], μὲ Λωκίους [John Locke], καὶ ἄλλους τοιούτους, ὅπου κηρύττονται, πὼς ἔφεραν τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸ ἄκρον, ὄχι λέγω διὰ τοὺς τοιούτους λήρους, καὶ φληνάφους, ἀλλὰ διατὶ ἔλειψαν, φεῦ, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Κύριλλοι, οἱ Ἀγνοστίνιοι, οἱ Ἀμβρόσιοι, οἱ Σωφρόνιοι, οἱ Δαμασκηνοὶ, οἱ Οὐρανόφρονες ἄνδρες, οἱ τῶν ἀποστόλων ὀλότροποι, οἱ ὄντως κοσμοσώτηρες, τὰ πνεῦμα τοῦ πνεύματος, οἱ συνεργοί, κατὰ Παῦλον, τοῦ Χριστοῦ. Θέλω νὰ εἰπῶ ἔλειψεν, ἐσβέσθη ἀπὸ μιᾶς, καὶ πονθηρὰ δὲν φαίνεται, οὐδὲ ἀκούεται ὁ Ζήλος ἐκείνων τῶν ἀοιδίμων διδασκάλων, ὁ ὁποῖος ἐψύχωνεν, ἐθέρμαινε, καὶ ἐξωογόνηε τοὺς νενεκρωμένους τῇ ἁμαρτίᾳ. Καὶ εἰς τὰ Οὐράνια ἕψη τοὺς ἀνεβίβαζεν.

Πόσον ἀξίζει ἡ καλὴ ποιμαντικὴ.

Ὅταν ἀκούετε Χριστιανοί, χιλιάδας, καὶ μυριάδας ἀσκητάς, εἰς διαφόρους τόπους, καὶ μέρη τῆς γῆς ἀγωνιζομένους, στοχάζεσθε ἐσεῖς πὼς οὕτως ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, οἱ ἄνθρωποι ἄφηναν τὰς πόλεις, καὶ τοὺς συγγενεῖς ἤρηνοντο, καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους ἀπαρταῦσαν, καὶ κάθε ἄλλην ἀπεστρέφοντο ἠδυνάθειαν, καὶ ἔτρεχαν εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ εἰς τὰ σπήλαια ἐκρύβοντο, καὶ εἰς κάθε ἄλλην σκληραγωγίαν, καὶ κακοπάθειαν κατεδίκαζον τοὺς ἑαυτοὺς των.

Ὅχι βέβαια δὲν ἔτρεχαν ἀπὸ λόγου τοῦ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ ἀείμνηστοι ποιμένες μὲ τὰς καθημερινὰς των διδασκίαις, ὅπου ἀδιαλείπτως ἐδίδασκον περὶ ἀρετῆς, περὶ βασιλείας οὐρανῶν, περὶ μελλούσης κρίσεως, περὶ ἀνταποδόσεως, περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἐκεῖνοι, λέγω, μὲ τὰς ἀκαταπαύστους διδασκίαις των, καὶ τὸ περισσότερο καὶ κυριότερον, μὲ τὸ ἐδικόν τους ἀποστολικὸν παράδειγμα, ἐφύττον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν τὸν

πόθον τῆς ἀρετῆς, ἐθέρμαινον τὴν προθυμίαν, ἀναβαν τὸν ζῆλον τῆς ἀσκήσεως εἰς τὰς καρδίας των, ὅθεν καὶ μὴν ἠμποροῦντες νὰ κατορθώσουν ἐντελῆ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἀρετῆς μέσα εἰς τὰς πόλεις, ἔφευγον ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἔτρεχαν, ὡς αἱ διψῶσαι ἔλαφοι, εἰς τὰς ἐρήμους, καὶ εἰς τὰ ἡσυχαστήρια, καὶ ἐκεῖ καθ' ἡσυχίαν ἔστησαν τὴν παλαιστραν, κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν παθῶν.

Βλέπετε πόσον ἀξίζει ἡ καλὴ ποιμαντικὴ. Ἐκεῖνοι καὶ τοὺς μάρτυρας ἤλειψαν πρὸς τοὺς μαρτυρικοὺς ἀγῶνας, διδάσκοντες τοὺς Χριστιανούς, καιροῦ καλοῦντος εἰς τὸ μαρτύριον, νὰ τρέχων προθύμως, καὶ νὰ μὴ φοβοῦνται, ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ζημιῶσαι, καὶ τὰ παραπλήσια.

Ἀναγκαῖος ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν.

Θέλετε νὰ ἴδητε ἀδελφοὶ πόσον εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸν κόσμον ἡ ποιμαντικὴ πρόνοια; Στοχασθῆτε, μὲ ποῖα παραδείγματα τοὺς ὁμοιάζουσι, καὶ πρῶτον εὐθύς, ψυχὰς τοὺς ὀνομάζουσι τῶν πόλεων, ὅτι καθὼς ἡ ψυχὴ ζωογονεῖ, καὶ κινεῖ τὸ σῶμα, οὕτως καὶ ὁ ἐπίσκοπος μὲ τὸν λόγον του, καὶ μὲ τὸ ἐδικόν του καλὸν παράδειγμα, ζωογονεῖ καὶ κινεῖ εἰς τὰ καλὰ ἔργα, τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ καθὼς ἡ ψυχὴ ὅταν χωρισθῇ ἀπὸ τὸ σῶμα, εὐθύς μένει νεκρὸν καὶ ἀκίνητον, καὶ ἀκολούθως καὶ σήπεται, καὶ σκώληκας γεννᾷ, οὕτως καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν λείψῃ ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν, ἐκεῖνο νεκροῦται, καὶ ἀκίνητον γίνεται, εἰς τὰς καλὰς πράξεις, καὶ τέλος πάντων, καὶ εἰς βρωμερὰ καὶ ἀκάθαρτα ἔργα καταπτά.

Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος τοὺς ὀνόμασεν ἄλλας, (ἡμεῖς ἐστε τὸ ἄλλας τοῦ κόσμου) ὅτι καθὼς τὸ ἄλλας στύφει, καὶ σφίγγει τὰ κρέατα, καὶ δὲν τὰ ἀφήνει νὰ γεννήσουν σκώληκας, οὕτως οἱ προστάται τῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν στυφότητα τῶν ἐλέγχων τους, στύφουσι, καὶ συσφίγγουσι τοὺς Χριστιανούς, καὶ δὲν τοὺς ἀφήνουσι κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον νὰ γεννήσουν τοὺς αἰωνίους σκώληκας.

Οἱ Ἱεροὶ ποιμένες ὁμοιάζουσιν ἀκόμη, καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸν πύρινον στόλον, ὅπου ὠδήγει τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὅτι καθὼς ἐκεῖνος πηγαίνοντας ἐμπρὸς ὠδήγοῦσε μὲ τὸ φῶς του τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς τὸν ἐβραϊκὸν λαόν, εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ χωρὶς ἐκεῖνον ἔμενον ἀκίνητοι, ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον, οὕτως οἱ καλοὶ ποιμένες μὲ τὸν ἀποστολικὸν τους λόγον, καὶ μὲ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα, τῆς εὐαγγελικῆς των ζωῆς, ὠδηγοῦσι τοὺς Χριστιανούς, εἰς τὴν μακαρίαν κατάπαυσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλέως δηλαδὴ ἄνευ τούτων, μένουσι προσηλωμένοι εἰς τὰ βιωτικὰ καὶ μάταια τῆς γῆς.

Λοιπὸν, ὅσον ἡ ψυχὴ ἐδρίσκειται ἀναγκαῖα, πρὸς τὸ ζῆν, καὶ κινεῖσθαι τὸ σῶμα, καὶ ὅσον τὸ ἄλλας εἶναι ἀναγκαῖον, πρὸς τὸ διαμένειν ἄσηπτα τὰ κρέατα,

καὶ ὅσον ἦτον ἀναγκαῖος ὁ πύρινος στόλος, πρὸς τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Λαοῦ, ἄλλο τόσον εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ἀληθινὸς ποιμὴν, διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος. Ἐκεῖνος γνωρίζει διὰ χρέος του ἀπαραιτήτον, νὰ φροντίξῃ καὶ προμηθεύῃ τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους, διὰ νὰ μανθάνουν, καὶ νὰ ἡξεύρουν οἱ Χριστιανοὶ τὰ δόγματα τῆς ἀγίας πίστεως, τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ φυλάττουν καλῶς, τὰς ἐντολὰς τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου, τοῦτέστιν νὰ ζοῦν καὶ νὰ πολιτευοῦνται ὡς Χριστιανοί, ἦγον ὡς τέκνα Θεοῦ, ὡς ξένοι καὶ πάροικοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὡς πολῖται τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, καὶ ὡς κληρονόμοι τῆς οὐρανίου Βασιλείας, τῆς ἡτοιμασμένης δι' αὐτοῦς, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

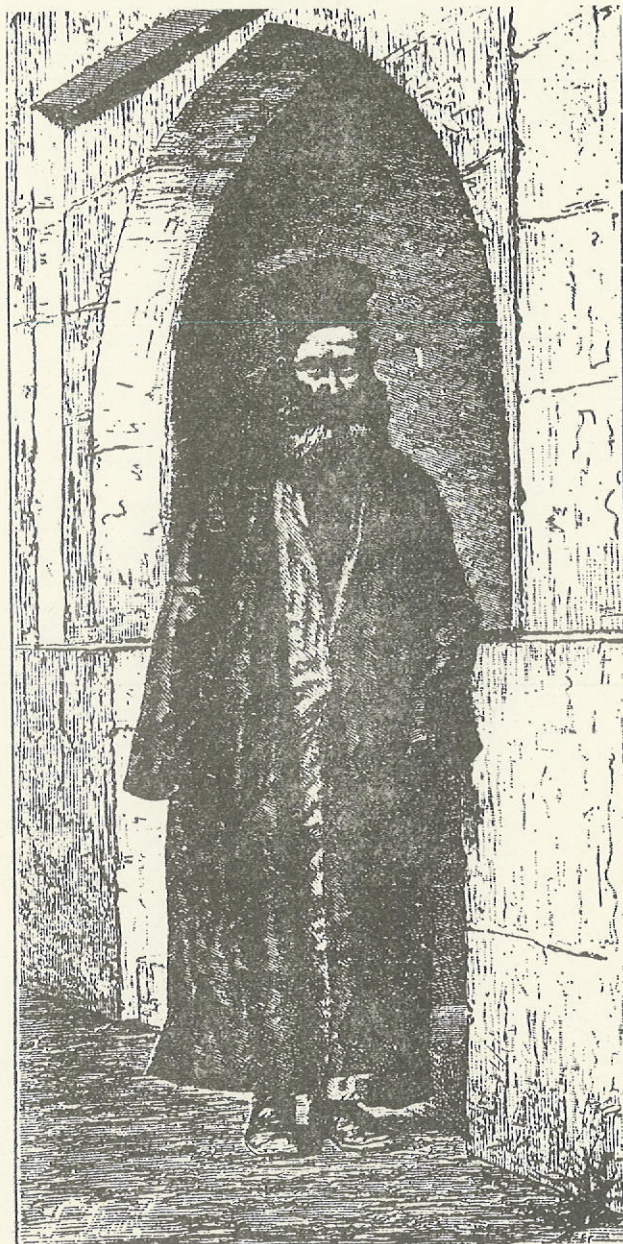
Χρεία διδασχῆς...

Ἀναγινώσκονται γὰρ καθ' ἐκάστην ἐπ' ἐκκλησίας τὰ θεῖα λόγια, ἀλλὰ τί ὄφελος. Καὶ ὁ Κανδάκης ἐκεῖνος ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, ἀλλ' ὅταν ὁ ἀπόστολος Φίλιππος τὸν ἠρώτησε, λέγων, ἄραγε γινώσκεις, ἢ ἀναγινώσκεις; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος φιλαληθῶς («πῶς γὰρ ἂν δυνάμην, ἐὰν μῆτις ὁδηγήσῃ με;»). "Ὅθεν εἶναι χ ρ ε ῖ α δι δ α χ ῆ ς, ἡ ὁποία κατὰ μίμησιν τοῦ Κυριακοῦ λόγου, διανοίγει τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. Καὶ τοῦτο πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐποιοῦν οἱ ποιμένες οἱ ἀληθινοί.

Πόθεν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰ Σαμόσατα ἔδειξαν τόσην ἀποστροφὴν πρὸς τὸν Ἀρμενιαν ἐπίσκοπον τὸν ὁποῖον ἐστείλεν ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς Οὐάλης, ἐξορίσαι τὸν ὀρθόδοξον; Πόθεν, λέγω, ὁ κοινὸς λαὸς ἔδειξαν τόσην ἀποστροφὴν; ὥστε ὁποῦ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν κατησχυμένος, ἀπὸ τὸν ἐνθερμον ζῆλον τοῦ ἀγιωτάτου ἐπισκόπου Εὐσεβίου, ὅστις καθ' ἐκάστην ἐδίδασκεν κατὰ τῆς ἀθεοπάτης τοῦ Ἀρείου αἰρέσεως.

Πόθεν τὰ πλήθη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἠνάγκασαν μὲ τὰς δημοσίας τῶν φωνάς, τὸν νηστευτὴν Ἰωάννην, ὅταν εἰσῆλθε νέος πατριάρχης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ κηρύξῃ τὰς τέσσαρας ἀγίας οἰκουμενικὰς συνόδους, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε οὕτω, μὴ συγχωροῦντος ἔξοδον εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ πλήθους ἂν τοῦτο δὲν ἐγίνετο; Φανερόν, ὅτι ἀπὸ τὰς πικρὰς διδασχὰς τῶν ὀρθοδόξων διδασχάων.

Πόθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὁ λαὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀκούοντας τὸν ἀπ' Ἀντιοχείας ἐλθόντα ἐπίσκοπον Παῦλον, ὁποῦ εἰς τὸν λόγον του ἔλεγε Θεοτόκον τὴν Παναγίαν Παρθένον, ἐξεφώνησαν μὲ ὄλην τους τὴν χαρὰν, καλῶς ἤλθες, Κύριε ἐπίσκοπε. Πόθεν; Ἀπὸ τὸν διάπυρον ζῆλον, ἀπὸ τὴν ἀκούραστον ἐπιμέλειαν τοῦ θείου Κυρίλλου, ὅστις ἀκατάπανστα ἐδίδασκε, καὶ ἀπέδειχεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Πατέρων, ὅτι ἀπ' ἀληθείας Θεοτόκος ἦτον ἡ μακαρία παρθένος, ὡς τεκοῦσα τὸν Ἐμμανουὴλ. Καὶ τοῦτο πάλιν ὁ ἴδιος λαὸς

Ἕλληνας κληρικὸς τῆς Τουρκοκρατίας.

ἐμαρτύρησε λέγων, νιὲ Ἀθανασίου κύριε Κύριλλε, πάντας ἐποίησας, ὡς σεαυτὸν ὀρθοδόξους.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ἀληθινῆς ποιμαντικῆς. Αὐτὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀψευδοῦς φιλοσοφίας. Ἄμποτε καὶ οἱ σημερινοὶ μας ποιμένες, νὰ ἐλάμβανον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παραμικρὸν σπέρμα ἐκείνου τοῦ θείου ζήλου, καὶ βέβαια ἦθελεν ἔχῃ καλλιωτέραν κατάστασιν τὸ γένος μας.

Εὐλαβικοὶ Ἐφημέριοι στὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη

Τοῦ Κωστή Μπαστιᾶ

«Ὁ Παπαδιαμάντης μέσα στὸ ἔργο του μᾶς δίνει τὴν εἰκόνα τοῦ εὐλαβικοῦ ἐφημερίου, ποῦ ἡ ζωὴ του καὶ μόνη κ' ἡ παρουσία του ἀποτελοῦσαν κ λ ή σ η. Δὲν ἀναλίσκονται σὲ λόγια, οὔτε σὲ ρητορισμούς οἱ φτωχοὶ παπάδες στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη. Ἀναλίσκονται σ' ἔργα πίστεως δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης. Καὶ τούτα τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως, τούτη ἡ ἀχτινοβολία, ἡ ἐν ἔργοις δραστηριότητα μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐνορίας, λογαριάστηκε πάντα ἡ ἰσχυρότερη, ἡ θετικότερη, ἡ μοναδικὴ καὶ ἀνέστερη κ λ ή σ η ἀπ' τὸν Παπαδιαμάντη».

Πιὸ ἰδανικὴ καὶ πιὸ ἐπιγραμματικὴ διατύπωση τῶν ἀπόψεων ποῦ ὁ Σκιαθίτης πεζογράφος εἶχε γιὰ τοὺς «ιερεῖς τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν» δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ἀπ' αὐτὴν ποῦ μόλις παραθέσαμε. Προέρχεται ἀπὸ τὸ γνωστὸ καὶ μοναδικὸ στὸ εἶδος του δοκίμιο, τοῦ ἀνεπανάληπτου Κωστή Μπαστιᾶ, Π α π α δ ι α μ ᾶ ν τ η ς, Ἀθήνα 1974, σ. 238 - 239. Συνοπτικὴ παρουσίαση ἱερατικῶν μορφῶν ποῦ ἀπαντῶνται στὸ ἔργο τοῦ «φτωχοῦ ἀγίου» τῆς λογοτεχνίας μας κάνει ὁ Κ. Μπαστιᾶς στὶς σ. 238 - 255 τοῦ ἔργου του. Συνιστώντας θερμὰ τὴν ἀνάγνωση ὄχι μόνο αὐτῶν τῶν σελίδων ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρου τοῦ δοκιμίου, δίνουμε εὐθὺς ἀμέσως, σὰν πρώτη γέυση, ἓνα ἀπόσπασμα ποῦ βρίσκεται στὶς σ. 240 - 243.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ παραπέμπουμε τὸν ἀναγνώστη σὲ ἀνάλογες σελίδες ἀπὸ τὴν μαρτυρία τοῦ Π. Β. Πάσχου γιὰ τὸν Βίο καὶ τὴν Πολιτεία τοῦ φ τ ω χ ο ῦ ἀ γ ί ο υ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, Ἀθήναι, «Ἀστήρ», 1982, σ. 61 - 63. Θὰ ἔπρεπε, ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ, νὰ εὐχηθοῦμε ὅτι σύντομα, μὲ τὴ συμπλήρωση τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀ π ᾶ ν τ ω ν του ἀπὸ τὸν Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο (Ἐκδόσεις «Δόμος», Ἀθήνα 1981 καὶ ἐξῆς), θὰ ὑπάρξει ἡ δυνατότητα μιᾶς ὁλοκληρωμένης μελέτης τῶν μορφῶν αὐτῶν στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη.

Α. Μ. Σ.

Ὁ Παπαδιαμάντης σ' αὐτὴ τὴ μικρὴ, τὴ φτωχὴ καὶ ἀσημαντὴ, γιὰ τοὺς σαρκικούς ἀνθρώπους, Σκιαθὸ ἔχει νὰ παρουσιάσει ὀλάκαιρη πλειάδα φτωχῶν παπάδων, ποῦ ἀπὸ πίστη στὸ Θεὸ καὶ ἀγάπη στὸν ἄνθρωπο κινούμενοι, κάνουμε ὁδοπορίες, ἀπ' τὴν μικρὴ πολίχνη στ' ἀπάτητα καὶ βαρειοχιονισμένα βουνά, τὴν ὥρα ποῦ καὶ τὰ πουλιὰ σωπαίνουνε καὶ μονάχα ὁ κόρακας κροᾶζει.

Στὸ διήγημα «Ἡ Συντέκνισσα», ἡ γρηὰ τσομπάνισσα, ἡ Τσολοβίκαινα, ποῦ κινᾶ ἀπ' τὰ βουνὰ ξυπόλυτη μέσα στὰ χιόνια καὶ πάει νὰ καλέσει τὸν Παπα - Βαγγέλη καὶ περμένει ν' ἀπολύσει ἡ λειτουργιὰ γιὰ νὰ τοῦ προτείνει νὰ πᾶνε στὸ βουνὸ νὰ βαφτίσουνε ἓνα ἀρτιγέννητο καὶ ἔτοιμοθάνατο νήπιο, γιὰ νὰ μὴν πεθάνει ἀβάφτιστο, δὲν κιοτεύει μπροστὰ σὲ καμμιά θύελλα. Κατεβαίνει ἀπ' τὸ βουνὸ καὶ ξανανεβαίνει ἀδί-

σταχτα, χωρίς τούς φόβους και τούς λογικούς συλλογισμούς του άστικου πολιτισμοῦ, χωρίς παράπονο, ἢ βόγγο, ἢ ἀναστεναγμό, χωρίς βαρειά καρδιά, γιά νά μή φύγει ἀβάφτιστο ἕνα ἀθῶο νήπιο, «ἀναρπασθέν ἄγευστον τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων». Τό ἴδιο ὁ Παπα - Βαγγέλης. Σηκώνεται παρ' ὄλη τήν κακοκαιρία, παρ' ὄλη τήν ἀπόσταση, παρ' ὄλη τήν ἀνηφορία, κι ὄχι μονάχα παίρνει ὄλα τὰ χρειάζομενα γιά τή βάφτιση, ἀλλά και τ' Ἄρτοφόριο, γιά νά κοινωνήσῃ τὸ νήπιο, κι ἂν ἦτανε θέλημα Θεοῦ νά τὸ πάρει κοντά του, νά πλωρίσει γιά τούς κόλπους Ἄβραάμ, βαφτισμένο και κοινωνημένο. Ὁ ἴδιος παπὰς μετὰ τριήμερο, φορόντας τὸ ἴδιο πετραχήλι διαβάζει, στό νεκρό, ἀλλά βαφτισμένο και κοινωνημένο βρέφος, τὴ νεκρῶσιμη ἀκολουθία τῶν νηπίων: «Ἦ τίς μή θρηνησῃ, τέκνον μου, ὅτι βρέφος ἄωρον ἐκ μητρικῶν ἀγκαλιῶν, ὡσπερ στρουθίον ἐπέτασας. Ἦ τέκνον, τίς ποτε μή στενάξῃ βλέπων σου τὸ πρόσωπον εὐμάραντον, τὸ πρὶν ὡς ῥόδον τερπνόν».

Δυὸ ἄλλοι παπάδες ὁ Παπα - Κυριάκος κι ὁ Παπα - Θεοδώρης ὁ Σφοντύλας δίνουνε στήν ἀρχὴ μιὰ ἀποκρουστικὴ εἰκόνα τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ἕνας ὁ Παπα - Θεοδώρης ὁ Σφοντύλας δίνει τὴν ἐντύπωση πὸς κλέβει τίς λειτουργίες (τὰ πρόσφορα) και τίς στέλνει στό σπίτι του, ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ ἱεροῦ, παρὰ τὴ συμφωνία ποῦχε κάνει μετὰ τὸ συνεφημέριό του νά μοιραστοῦνε τίμια τὰ πρόσφορα, μιὰ κι ὁ παπα - Κυριάκος θὰ πήγαινε νά λειτουργήσῃ στήν ἐξοχή, νά κοινωνήσῃ τούς βοσκούς και τούς βουνίσσιους. Ἡ συμφωνία ἦτανε νά μοιραστοῦνε τὰ ἔσοδα και τῆς ἐνορίας και τοῦ βουνοῦ. Ὁ Παπα - Κυριάκος ἐπειδὴ δὲν ἐμπιστευότανε τὸ συλλειτουργό του ἄφησε νά τὸν παραφυλάει τὸ γιού του τὸ Ζάχο. Αὐτὸς τὸν πληροφόρησε λαχανιασμένος πὸς ὁ Παπα - Σφοντύλας κλέβει τὰ πρόσφορα. Και τότε ἡ ἁμαρτία γίνεται ἀκόμα πιὸ ἀποκρουστικὴ. Ὁ Παπα - Κυριάκος ἀκούοντας τέτοιο μαντάτο τὴν ὥρα ποῦ ἐφελνε τὸ «δεῦτε λάβετε φῶς», στό ξωκλήσι τ' Ἄη Δημήτρη, τὴν ὥρα ποῦ ὁ κόσμος περιέμενε τὴν Ἀνάσταση, ἀλησιμονᾶ τὸ χρέος του, ἀνηφᾶ τὸ μυστήριο, χάνει ἀπ' τὰ μάτια του και τὸ Χριστὸ και τούς πιστοῦς του, παρὰ τὸ ἱερό και τρέχει νά πιάσει τὸν Παπα - Σφοντύλα, τὸν κλέφτη, ποῦ τοῦτρωγε μπαμπέσικα τὸ μεριδικό του.

Ἄν τὰ πράγματα ἦτανε καθὼς δείχνανε ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὁ Ἐωσφόρος θάχε νικήσει πέρα γιά πέρα, κ' οἱ δυὸ παπάδες θάτανε ὄργανά του. Ἀμάρτησε βαρειά ὁ Παπα - Κυριάκος, και ἐπειδὴ τέτοια ὥρα εἶχε τὸ νοῦ του στὰ πρόσφορα και γιὰ τὴ κληρονομία τα, παρᾶ τῆς τὸ μυστήριο και ἔτρεχε τρέμοντας μὴ χάσει τὰ κερδισμένα. Ἐγωϊσμός, πρόοδεση στὰ γήινα, ὀλοκληρωτικὴ ὑποταγὴ τοῦ πνευματικοῦ στό σαρκικό. Ἡ ἁμαρτία ὅμως δὲν τὸν εἶχε κυριέψει. Καθὼς ἔτρεχε ἄκουσε τὸ νερὸ ποῦ κυλοῦσε ἀπὸ ἕναν νερόμυλο και θέλησε νά ξεδιψᾷσει. Καθὼς ὅμως ἔσκυψε νά πιεῖ και πρὶν βρέξει τὰ χεῖλη του, ἐννοίωσε τὸ βαρὺ του ξεστράτισμα. Ὁ μόνολόγος του εἶναι χαρακτηριστικός:

«—Ἐγὼ ἔχω νά λειτουργήσω και πίνω νερό;

»Και δὲν ἦπτε.

»Τότε ἦλθεν εἰς αἴσθησιν,

»—Τί κάμνω ἐγὼ, εἶπε, ποῦ πάω;

»Και ποιήσας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ

»—Ἡμαρτον, Κύριε, εἶπεν, ἦμαρτον! μὴ με συνερισηθῆς.

»Ἐπανέλαβε δέ:

»—Ἐὰν ἐκεῖνος ἔκλειπεν, ὁ Θεὸς ἄς τόν... συγχωρέσει...

»...κι' ἐκεῖνον κι' ἐμέ. Ἐγὼ πρέπει νά κάμω τὸ χρέος μου...

»Ἡσθάνθη δάκρυ βρέχον τὴν παρεϊάν του.

»—Ἦ Κύριε, εἶπεν ὀλοψύχως, ἦμαρτον, ἦμαρτον!

»Σὺ παρεδόθης διὰ τὰς ἁμαρτίας μας και ἡμεῖς σὲ »σταυρώνομεν κάθε μέρα.

»Και ἐστράφη πρὸς τὸν ἀνηφορον σπεύδων νά »ἐπανέλθῃ εἰς τὸ παρεκλήσιον ὅπως λειτουργήσῃ.

»—Και ἤθελα νά πιῶ και νερό, εἶπε, δὲν εἶμαι »ἄξιος νά λειτουργήσω. Ἀλλὰ πὸς νά κάμω; Δὲν πρέπει νά μεταλάβω. Θὰ λειτουργήσω χωρίς μετάληψη, »δὲν εἶμαι ἄξιος!... «Δεῦτε τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου »γεννημάτος!» Ἐγὼ ἄξιος δὲν εἶμαι!

»Και ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ναόν, ὅπου μετ' ἀγαλλιᾶ »σεως οἱ χωρικοὶ τὸν εἶδαν. Ἐτέλεσε τὴν ἱερὰν μυστα »γωγίαν και μετέδωκεν εἰς τούς πιστούς, φροντίσας »νά καταλύσῃ διὰ στόματος αὐτῶν ὄλων τὸ ἅγιον ποτή »ριον. Αὐτὸς δὲν ἐκοινωνήσῃ, ἐπιφυλαττόμενος νά τὸ »εἶπῃ εἰς τὸν πνευματικὸν και πρόθυμος νά δεχθῆ τὸν »κανόνα».

Και περιγράφοντας τὸ γυρισμὸ τοῦ Παπα - Κυριάκου ὁ Παπαδιαμάντης και τὴν ἀντάμωσή του μετὰ τὸν Παπα - Σφοντύλα γράφει:

«Ὁ Παπα - Κυριάκος ἔδωκε πλήρες εἰς τὸν συνε »φημέριόν του τὸ ἀπὸ τῆς ἐξοχῆς μεριδίον, και οὔτε »κατεδέχθη νά κάμῃ λόγον περὶ τῆς ὑποτιθεμένης κλο »πῆς. Ἐν τούτοις ὁ Παπα - Θεοδώρης οἰκοθεν τῷ εἶπεν, »ὅτι τὸ ἐκ τῆς ἐνορίας μεριδίον του εὐρίσκετο ἐν τῇ »οἰκίᾳ αὐτοῦ, τοῦ Παπα - Θεοδώρη. Ἐκρίνε καλόν, »εἶπε νά μετακομίσῃ διὰ τῆς ἐξωθύρας τοῦ ἁγίου Βή »ματος οἰκαδε και τὰ δύο μερίδια, διὰ νά μὴ βλέπουν »τινὲς τῶν ἄγαν ἐπιτολαίων και γλωσσαλώσιν, ὅτι οἱ »ἰερεῖς δῆθεν ἔχουν πολλὰ εἰσοδήματα. Ὁ κόσμος ξι »πάζεται, εἶπεν, ἅμα μᾶς ἰδεῖ μιὰ καλὴ μέρα νά πάρου »με τίποτε λειτουργίες, και δὲν συλλογίζεται πόσες »ἐβδομάδες και μῆνες παρέρχονται ἄγονοι».

Ἡ ἀρχικὴ εἰκόνα τῆς φοβερῆς ἁμαρτίας σβύνει κι ἕνα φῶς διαπερνᾶ τὴ μαύρη πυκνὴ νέφωση, σὺν ἀχτινοβόλο ὄχημα, ποῦ διαλύει τὸ ζόφο. Τοῦτος ὁ διάλογος τοῦ Παπα - Κυριάκου μετὰ τὸ ἀόρατο θεῖο, τὴν ὥρα ποῦ εἶναι βαρύτερος φαιχίτης μπροστά του, ξεπερνᾶ σὲ τραγικότητα και τούς τραγικότερους στίχους τῆς Ἀττικῆς τραγωδίας. Στὴν ἀπλότητά του, τὴν καθαρότητα νοῦ και καρδιάς ἀνήκει στοὺς λόγους «τοὺς ἐκλάμποντας ἐν τοῖς πέρασιν». Ἡ μετάνοιά του εἶναι πὸ δυνατὴ ἀπ' τὴν ἁμαρτία του. Ἀπ' τὴν ξόθωρα τῆς κόλασης μετατοπίζεται και σιμώνει τὴν παραδείσια περιοχὴ σὺν ἀθλοφόρος «μιμούμενος τὸν ἴδιον Δεσπότην» και μεταλλάζει, κι ἀπὸ καρπὸς ὄρμος νά πέσει στὴν ἐξουσία τοῦ Ἐωσφόρου, γίνεται «πυρσὸς ἐν γνώφῳ φαινὸς λάμπων φαιδρῶς».

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

«Τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλὰ οὐκ ἔστι περασμὸς» λέγει ὁ Ἐκκλησιαστὴς (12,12). Ἐμεῖς ὁμως ὀφείλουμε, στὴ Βιβλιογραφία τουλάχιστο ποὺ παραθέτουμε, νὰ θέσουμε κάποια ὄρια. Αὐτὸ τὸ κάνουμε, ὄχι μόνο γιατί ἡ «πολλὴ μελέτη» εἶναι «κόπωση σαρκός»... Ἀπὸ τὴ φύση του τὸ παρὸν ἀφιέρωμα θέτει ὀπωσδήποτε ὀρισμένους περιορισμούς. Ἔτσι, στὴν προτεινόμενη Βιβλιογραφία, δὲν σημειώνουμε τίτλους μιᾶς γενικῆς ποιμαντικῆς βιβλιογραφίας ἢ ἔργα ποὺ ἀφοροῦν σὲ ἐξειδικευμένες μορφές καὶ διαστάσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀκόμα βιβλία ἀναφερόμενα στοὺς διαφόρους κλάδους τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης. Ἡ Βιβλιογραφία ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι θεματικὴ καὶ ἀναγκαστικὰ ἐνδεικτικὴ. Εἶναι δυνατὸ νὰ διαπιστωθοῦν ἀτέλειες στὴ διαίρεση καὶ στὴν κατάταξη τῶν βιβλίων. Ἐπιλέξαμε ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα ἀπὸ κάθε κατηγορία ποὺ ἀποφασίσαμε νὰ περιλάβουμε. Ἡ τοποθέτησή τους ἔγινε μὲ χρονολογικὴ σειρὰ ἐλάβαμε ὑπόψη τὸ ἔτος τῆς πρώτης ἢ δευτέρας ἐκδόσεως σημειώνοντάς το μέσα σὲ παρένθεση. Δὲν διατεινόμεθα ὅτι ἐξαντλοῦμε τὴν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία. Ὑπάρχουν ἀσφαλῶς ἐλλείψεις. Οἱ παραλείψεις ὁμως δὲν ἔγιναν σκόπιμα. Γι' αὐτὸ ἐλπίζουμε νὰ ξεπεραστοῦν σὲ μεταγενέστερη ἐκδοση μὲ τὴ συνδρομὴ ὅλων ἐκείνων ποὺ θὰ θελήσουν νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειά τους.

Α. Μ. Σ.

1. Ἀγιογραφικὲς καὶ πατερικὲς μαρτυρίες.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, Λόγος Β', Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἔνεκεν (τί τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα), ΡG 35, 408-513. Τὸ κείμενο μὲ εἰσαγωγὴ, μετάφραση, σχόλια τοῦ Π. Κ. Χρήστου καὶ εἰδικὴ εἰσαγωγὴ, μετάφραση, σχόλια τοῦ Ν. Ἐμμ. Ἀποστολάκη ἔχει ἐκδοθεῖ στὴ σειρὰ «Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας» ἀρ. 18 τῶν Πατερικῶν Ἐκδόσεων «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς». Θεσσαλονίκη 1975, σ. 74-215.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ἐξ περὶ ἱερωσύνης λόγοι, ΡG 48, 623-692. Τὸ κείμενο μὲ εἰσαγωγὴ, μετάφραση, σχόλια τοῦ Π. Κ. Χρήστου βλ. στίς Ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1960 (1954), 240 σ. Βλ. ἐπίσης Διονυσίου (Μητρ. Λήμνου), Ἡ ἱερωσύνη κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον, Ἀθήναι 1957 (1952), 73 σ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ, Ἀθήναι 1952, 120 σ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣ, Λόγος ΛΑ' πρὸς τὸν ποιμένα, δι' οὗ παραινεῖ αὐτόν, τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ πολιτεύεται, καὶ νὰ διδάσκη τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα (ΡG 88, 1164-1210)· Κλίμαξ Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, Ἐκδ. «Ἀστέρως», 1976, σ. 397-427.

ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Μελετίου, Ὁ Ποιμὴν κατὰ τὰς ποιμαντικὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, Ἀθήναι, «Ἀποστολικὴ Διακονία», 1956, 86 σ.

ΠΑΤΣΑΒΟΥ Ἠλία Ι., Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν κλῆρον κατὰ τοὺς πρώτους πέντε αἰῶνας, Ἀθήναι 1973, 270 σ.

Τί εἶναι ὁ ἱερεὺς. Ἀπαντήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων, Ἀθήναι, «Ἀποστολικὴ Διακονία»: Ἐφῶδια Ἱερέως ἀρ. 1, χ.χ., 24 σ.

2. Ἡ κλήση καὶ τὰ προβλήματα τῆς.

ΠΕΤΡΟΥΤΣΟΥ Μαρίας, Ψυχολογία τῆς κλήσεως, περ. «Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή» 1959, σ. 11-15.

ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Σταματίας, Ἡ ὑπερφυσικὴ ἀποστολὴ τῆς οἰκογενείας, Ἀθήναι 1962, 28 σ.

ARNAUD EUGENE, Αἱ ἱερατικαὶ κλήσεις τῶν παιδιῶν εἰς τὴν Γαλλίαν, περ. «Ἀνάπλασις», Μάρτιος 1968, σ. 5-6.

ΘΕΟΧΑΡΗ Ἀθανασίου, Περὶ τὸ πρόβλημα τῶν ἱερατικῶν κλήσεων, Ἀθήναι 1970, 29 σ.

ΚΟΤΤΑΔΑΚΗ Ἀθανασίου, Ἄν γινόμεν ἱερέας, περ. «Ἀνάπλασις», Δεκέμβριος 1970, σ. 4-7.

Ἡ Ἱερωσύνη καὶ οἱ σημερινοὶ λαϊκοὶ (ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἱερωσύνης). Δύο ἐπιστολὲς στὸ περ. «Ἀνάπλασις», Ὀκτώβριος 1972, σ. 6-7, 14-15.

3. Προτρεπτικὰ στὴν Ἱερωσύνη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (Μητρ. Λήμνου), Προσκλητήριον, Ἀθήναι 1956, 68 σ.

ΖΙΛΛΕ Λέβ, Γίνε ἱερεὺς μου, Ἀθήναι, «Ἐλαφος», 1968, 63 σ.

ΖΙΛΛΕ Λέβ, Ὁ ποιμὴν, Ἀθήναι, «Ἐλαφος», χ.χ., 59 σ.

4. Ὁ ποιμὴν καὶ τὸ ἔργο του.

ΣΤΟΥΡΖΑ Ἀλεξάνδρου, Ἐπιστολαὶ περὶ τῶν καθηκόντων τῆς Ἱερωσύνης, Ἀθήναι 1852, τόμοι Α', Β', 214 καὶ 208 σ.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Χρυσοστόμου (Ἀρχιμ.), Πε-

ρι Ίερωσύνης, Ἀθήναι 1912, 108 σ. Ἀπὸ τὴ μελέτη αὐτῆ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν δημοσιεύθηκαν σὲ συνέχειες ἕξι ἄρθρα στὸν πρῶτο τόμο τοῦ «Ἐφημερίου» (1952).

ΜΙΧΑΗΛ (Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς), Ὁ ἱερεὺς, ἦτοι ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ καὶ τὸ διδασκτικόν, ἀγιαστικὸν καὶ ποιμαντορικὸν του ἔργον, Ἀθήναι, «Ἀστήρ», 3 1971 (2 1945), 151 σ.

ΘΕΜΕΛΗ Χρυσοστόμου (Μητρ. Μεσσηνίας), Ποιμαντικὰ ἐνασχολήσεις, Ἀθήναι 1952, 55 σ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (Μητρ. Τρίκκης καὶ Σταγῶν), Ὁ πιστὸς οἰκονόμος (Ἐγκόλιον ἱερέως), Ἀθήναι 4 1972 (2 1954), 278 σ.

ΔΕΛΕΓΚΑ Γεωργίου (Ἀρχιμ.), Ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ, Πειραιεὺς 1966, 19 σ.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ (Μητρ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως), Ἐμεῖς οἱ κληρικοὶ οἱ ἀπεσταλμένοι του, Ἀθήναι 1972, 111 σ.

ΜΠΑΡΔΑΚΟΥ Παντελεήμονος (Μητρ. Σάμου καὶ Ἰκαρίας), Ἐργάτες στὸν ἀμπελῶνα Του, Ἀθήναι, Ἔκδοσι τοῦ περ. «Μεταμόρφωσις», χ.χ. [1983], 138 σ.

5. Μορφές Ποιμένων.

ΚΕΡΑΜΙΔΑ Ἄνδρ. - Ν. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ, Ἐφημεριακὸς Κληρὸς (1834-1962), ἄρθρο «Ἀθήναι», στὴν Ἐθνηκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμος 1, 1962, στ. 798-806.

ΓΚΕΩΡΓΚΙΟΥ Βιργκίλ, Ἀπὸ τὴν εἰκοστὴ πέμπτη ὥρα στὴν αἰώνια ὥρα, Ἀθήναι, «Ἐλαφος» 1967, 134 σ.

ΚΟΤΤΑΔΑΚΗ Ἀθανασίου, Συναξάρι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, Ἀθήναι, «Τῆνος»: Σειρὰ Ὀδηγητικῆς Μορφῆς ἀρ. 1, 1972, 119 σ.

ΙΑΚΩΒΟΥ (Μητρ. Μηθύμνης), Ὑπηρετής καὶ Οἰκονόμος, Ἠθογραφία ἀπὸ ζωντανῆς σκηνῆς, Καλλοπὴ 1974, 38 σ.

ΙΑΚΩΒΟΥ (Μητρ. Μηθύμνης), Ζητήσαι καὶ σῶσαι, Ἀθήναι 1974, 46 σ.

Παπα - Δημήτρης Γκαγκαστάθης (ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, 1902-1975). Βίος - Θαύματα - Νευθεσίαι καὶ Ἐπιστολαὶ ἐνὸς ἀπλοῦ καὶ ἀγίου κληρικοῦ τῶν ἡμερῶν μας. Πρόλογος Ἀρχιμ. Φιλοθέου Ζερβάκου. Θεσσαλονίκη, «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», 1975, 768 σ.

ΚΟΤΤΑΔΑΚΗ Ἀθανασίου, Αὐτοὶ ποὺ ἀνοιξαν τὸ δρόμο, Ἀθήναι, «Τῆνος», 1976, 198 σ.

ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Ἠλία (Ἀρχιμ.), Ἄγιες μορφές τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, Ἀθήναι, «Τῆνος», 1977, 176 σ.

6. Ποιμαντικὰ μυθιστορήματα.

ΚΟΡΑΗ Ἀδαμαντίου, Ὁ Παπατρέχας. Ἐπιμέλεια Ἀλκῆ Ἀγγέλου, Ἀθήνα, «Ἐρμῆς»: Νέα Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, ΔΠ ἀρ. 3, 1978 (1811-1820), σ. 25-147.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν), Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωριοῦ, Ἀθήναι, «Ἀποστολικὴ Διακονία», 7 1977 (1938), 68 σ. (ὕπὸ ἐπανέκδοσι).

ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ Σώτου, Στὸν ἀγρὸ τοῦ θερισμοῦ (μυθιστόρημα), Ἀθήναι, Ἔκδ. Κ. Κακουλίδη, 3 1959, 229 σ.

ΚΑΡΙΤΑ Ἐλένης, Μιά ζωγραφιὰ τοῦ Παραδείσου (μυθιστόρημα), Ἀθήναι, «Τῆνος» 2 1969, 205 σ.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ (Μητρ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως), Τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς λευίτη, Ἀθήναι 1975, 230 σ.

ΡΩΜΑΙΟΥ Ἀντωνίου (Ἀρχιμ.), Ἀνάμεσα σὲ δύο μάνες (μυθιστόρημα), Πρόλογος Ι. Κορναράκη, Ἀθήνα 1982, 174 σ.

7. Ἐρευνες.

ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Παύλου, Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ κλήρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Ἀνάπτυξιν ἐκ τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἐστίας», Ἰωάννινα 1975, 68 σ.

ΓΙΟΥΛΤΣΗ Β. Τ., Ἑλληνες πτυχιούχοι ὀρθόδοξων Θεολογικῶν Σχολῶν 1941-1975. Κοινωνιολογικὴ ἔρευνα, Θεσσαλονίκη, Ἔκδ. Ἀφῶν Κυριακίδη, 1977, 190 σ.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ Ἰωάννου (Ἀρχιμ.), Ἱερατικὴ ἐκπαίδευσις στὶς «Ἐκκλησιαστικὰς σχολὰς» τῆς Ἑλλάδος σήμερα (Διδακτορικὴ διατριβὴ στὰ γαλλικά), Στρασβούργο 1981, 335 σ.

ΓΟΥΣΙΔΗ Ἀλεξάνδρου, Ἐκκλησία καὶ κοινωνία. Ἐμπειρικὴ κοινωνιολογικὴ ἔρευνα σὲ δύο κοινότητες, Θεσσαλονίκη 1982, 192 σ.

8. Ἀφιέρωματα περιοδικῶν.

«Ζωή», Ἀφιέρωμα εἰς τοὺς ἱερεῖς, 30 Ἰανουαρίου 1964, σ. 33-40.

«Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ 1977, ἀφιερωμένο στὸν Ἐφημεριακὸ Κληρὸ.

«Ὁρθόδοξος Παρατηρητής» (τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου). Στὸ ἀγγλικὸ τμῆμα τοῦ περιοδικοῦ σελίδες ἀφιερωμένες στὸν ἱερέα, 1 Φεβρουαρίου 1978.

«Ὁρθοδοξία» (περιοδικὸ τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας), ἀφιέρωμα στὴν Ἱερωσύνη, τεύχος Ἀπριλίου - Ἰουνίου 1979, σ. 217-370 (στὴ ρουμανικὴ γλώσσα).

«Τὰ Κρίνα» (νεανικὸ περιοδικό), Ἀφιέρωμα στὸν Ὁρθόδοξο Κληρὸ, Φεβρουάριος 1981, σ. 17-40.

Ὁ ἱερεὺς Ἰάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης

ΡΙΖΑΡΕΙΤΕΣ

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψή τοῦ Μακκρυωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Μαξίμου τὸ 1975.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΗΓΩΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΩΣ

1. σ. 89, 99. Ἐξώφυλλο τῆς ἐλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ βιβλίου, *Γίνε ἱερεὺς μου*, τοῦ Λέβ Ζιλλέ, Ἐκδ. «Ἡ Ἑλαφος», Ἀθῆναι 1968.

2. σ. 92. Σκίτσο σὺν ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου, *Τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς λευίτη*, τοῦ Μητροπολίτου Γόρτινος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεοφίλου, Ἀθῆναι 1975.

3. σ. 94. Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμος ΙΑ', «Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν», 1975, σ. 309.

4. σ. 96, 97. Οἱ φωτογραφίες τοῦ ἱεροσπουδαστοῦ, μόνου καὶ μὲ τὸς γονεῖς του, εἶναι τοῦ Φωτο-Ρεπορτάζ.

5. σ. 100. Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1977, ἀφιερωμένο σὺν Ἐφημεριακῷ Κλήρῳ.

6. σ. 100. Σκίτσο τοῦ π. Χριστοδούλου Φεργαδιώτη, σὺν βιβλίῳ τοῦ Π. Β. Πάσχου, *Ὁ φτωχὸς ἄγιος*, Ἀθῆναι, Ἐκδ. «Ἀστήρ», 1982, σ. 34.

7. σ. 101. Ἡ φωτογραφία τοῦ διακόνου εἶναι προσφορά τοῦ π. Μαρίνου Γεωργακοπούλου.

8. σ. 105. Ἔργο τοῦ Ράλλη Κοφίδη σὴν «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τόμος 1, 1962, στήλη 563 καθὼς καὶ ὁ θυζαντινὸς σταυρὸς.

9. σ. 107. Γκραβούρα ἑλληνα κληρικοῦ, ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Βιβλιοφιλία», ἀρ. 2-3 τοῦ 1976, σ. 43.

10. σ. 108. Ἔργο τοῦ ζωγράφου Σπύρου Βασιλείου σὺν ἐξώφυλλο τοῦ δοκιμίου, Παλαδιαμάντης, τοῦ Κωσιῆ Μπασσιᾶ, Ἀθῆναι 1974. Πρωτοδημοσιεύθηκε σὺν περιοδικῷ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» (1930).

11. σ. 111. Παναγιώτου Σ. Παπαεναγγέλου, Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ ἰδία τοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου, Θεσσαλονίκη 1965, σ. 115.